Алгас цæуæд фыццæгæм лæгæ!

Æппæт бæстæты пролетартæ, баиу ут!

РÆСТДЗИНАД

СЦКП-йы Цæгат Ирыстоны обкомы, Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы æмæ Министрты Советы органæн
Орган Северо-Осетинского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Северо-Осетинской АССР

Газет цæуын райдыдта 1923 азы 14 мартъийы

1990
МАЙ — ЗÆРДÆВÆРÆНЫ МÆЙ
1
ДЫЦЦÆГ
№ 84 (17766)

Аргъ 3 кап.

СОВЕТОН АДÆМТÆ! БАИУ КÆНÆМ НÆ ТЫХТÆ АДÆЙМАГУАРЗОН, ДЕМОКРАТОН СОЦИАЛИЗМ САРАЗЫНЫ СÆРАППОНД!

Æмзæрдæдзинады бæрæгбон

Æмæ та поэты загъдау æрцыд, ныллæууыд уалдзæг, æрцыд, ныллæууыд май. Æрдз æппæтæй дæр базмæлыд мыдыбындзыты чыргъæдау, скуыста нæ карддæтæг зæхх. Дуне та бацыдис йæ хуызы, цъæх адардтой нæ хъугæмттæ, нæ фæзтæ, нæ къуылдымтæ, нæ хъæдтæ, нæ быдыртæ, нæ рæгътæ. Хуры рæвдауæ тынтæм сæхи ивазынц кæркæмæркæ дидинджытæ. Цæст не 'фсæды уалдзæджы хуызтæй, зæрдæ райы, цин кæны æрдзы змæлдыл, тыхыл, хъомысыл.

Уалдзæг—адæймаджы уæлмонц æмæ æнкъарæнтæ хæлбурцъ кæнæн рæстæг. Иæ алы бон дæр нын у бæрæгбоны хуызæн. Уæлдай цинагдæр та — май. Уый райдайы æппæтдунеон бæрæгбонæй. 1 Май — дунейы æппæт рæстаг адæмы æмзæрдæдзинады, фæллойы, амонды бæрæгбон. Фыццæгæм Майы дзыллæты цинæвдылд цæсгæмттæм кæсгæйæ зæрдыл æнæрлæууæ нæ фæвæййынц цытджын Ленины ныхæстæ: «Мах æууæндæм дунейы фæллойгæнæг дзыллæты æмзæрдæдзинадыл, уыдон, ацуварс кæнæ-

фæйлауынц Сырх тырысатæ, лозунгтæ. Адæмы цæсгæмттыл хъазы бæрæгбоны цин æмæ амонд. Политикон æмæ фæллойадон разæнгарддзинадимæ сæмбæлдысты æппæт дунейы рæстаг адæмы нугæнæг бæрæгбоныл — 1 Майыл. Республикæйы рапарахат СЦКП-йы XXVIII съездмæ цæттæ кæныны куыст. Æнтыстджынæй ахицæн сты райдиан партион организацийы дзуапдæттæн-æвзарæн æмбырдтæ, районты конференцитæ. Тагъд уыдзысты партийы Орджоникидзейы горæты комитеты æмæ Цæгат Ирыстоны облæстон партион организацийы конференцитæ.

Парти у фæллойгæнæг адæмы разæнгардгæнæг æмæ социалон рæстдзинадмæ сидæг тых. Сæ уынаффæ æдзухдæр у нумæ, сты æмзонд, æмзæрдæ. Афтæ æнгом сæ кæныиц сæ прогрессивон, размæгæнæг тыхтæ. Сæ нудзинады ис сæ уæлахиз, фидæныл æууæнк. Уый ирдæй зыны партион дзуапдæттæн-æвзарæн æмбырдты, конференцты Коммунистон парти æмæ фæллойгæнæг адæмæн сæ фæндаг ну у æмæ сæ уыцы фæндагæй, уыцы нудзинадæй инициативæ тыхтæ фæнуварс кæндзысты. Парти æмæ адæмы нудзинад абон ирдæй равдисдзысты республикæйы сæйраг горæт Орджоникидзейы Ленины фæзы дзыллон митинг, куыстуæтты, кусæндæтты æмæ хæдзарæдты коллективон хъæлдзæг мадзæлттæ, маевкæтæ æмæ æндæртæ.

Ацы аby 1 Май бæрæгтонд цæуы нæ цытджын бæстæйы Стыр Уæлахизы 45 азы бæрæгбоны агъоммæ. Цыппор фонда азы размæ Советон Цæдисы социализм аразæг адæм бæрзæйсаст фæкодтой хæрамхæссæг тых — фашизм, фервæзын

дарддæтæг æвхх. Дуне та бацыдис йæ хуызы, цæвх адардтой нæ хъугæмттæ, нæ фæзтæ, нæ къуылдымтæ, нæ хъæдтæ, нæ бындурæ, нæ рæгътæ. Хуры рæвдауæ тынтæм сæхи нæзыиц кæркæмæркæ дидинджытæ. Цæст не 'фсæды уалдзæджы хуызтæй, зæрдæ райы, цин кæны æрдзы змæлдыл, тыхыл, хъомысыл.

Уалдзæг—адæймаджы уæлмонц æмæ æнкъарæнтæ хæлбурцъ кæнæн рæстæг. Йæ алы бон дæр ныи у бæрæгбоны хуызæн. Уæлдай цинагдæр та — май. Уый райдайы æппæтдунеон бæрæгбонæй. 1 Май — дунейы æппæт рæстаг адæмы æмзæрдæдзинады, фæллойы, амонды бæрæгбон. Фыццаг æм Майы дзыллæты цинæвдылд цæсгæмттæм кæсгæйæ зæрдыл æнæрлæуæ нæ фæвæйыиц цытджын Ленины ныхæстæ: «Мах æууæндæм дунейы фæллойгæнæг дзыллæты æмзæрдæдзинады, уæдон январь кæндзысты социализмыл тохы фæндагыл æппæт къуылымпытæ æмæ цæлхдуртæ дæр».

Фыццаг æм Майы, куыд фæллойгæнæг дзыллæты æмзæрдæдзинад æвдисæг бон, афтæ фæзынд 1886 азы. Уæд АИШ-ы алы горæтты минæвæрттæ — 500 мин кусæджы сарæзтой куыстурæд æмæ бадомдтой аст сахаты кусæн бон. Сæ тохы сæйраг бынат уыд Чикаго — уæды рæстæджы æппæты тыхджындæр профцæдисты горæт. Фæстæдæр 1889 азы июлы горæт Парижы II Интернационалы конгрессы 1 Май нымад æрцыд фæллойгæнджыты æмзæрдæдзинады дунеон боныл. Æмæ йæ сæдæ азы размæ — 1890 азы — уыцы хуызы фыццаг хатт сбæрæг кодтой бирæ бæстæты. Уæдæй фæстæмæ дунейы фæллойгæнджыты империализмы æмæ реакцийы ныхмæ, сабырдзинады, демократийы æмæ социалон прогрессы уавæрты цæрын æмæ кусыныл тохы ну кæны ахæм лозунг: «Æппæт бæстæты пролетартæ, баиу ут!» Сæ иудзинады, сæ æмзæрдæдзинады та ис сæ тых, сæ уæлахиздзинад, сæ амонд, сæ намыс. Уый æнкъаргæйæ сæ нумæйаг бæрæгбон азæй-азмæ кæны мидисджындæр, анвдæр, рæсугъддæр. Ныр дæр та дунейы нывылы æмвæтæнæгæй, фарнхæссæг фидиуæгау сиды æмзæрдæдзинадмæ.

Абон бæрæгбонарæзт сты Ирыстоны горæттæ æмæ хъæутæ дæр, уддзæфмæ ХЪАЙТЫХЪТЫ Георг, цæгат Ирыстоны адæмон поэт.

ДЫУУАДÆС ХЪÆБУЛЫ

Ис азæн дыууадæс хъæбулы,
Куы рауад рæсугъд чызг сæ ну,
Уындæй, кондæй алкæй æмбулы,
Рæсугъд чызг дæр уый фарсмæ циу.

Фæкæны йын хурзæрин хъарм ба,
Сыгъдæг дон ын бадары зæхх.
Фæдары цъæх кофтæ, цъæх къаба,
Иæ дзыкку дæр — даргъ æмæ цъæх.

Кæныи уый кой Иры, Дыгуры,
Нæй уымæй рæсугъддæр, хуыздæр.
Æрлæууæд ма исчи йæ цуры,
Зæгъæд ма: «Рæсугъд дæи æз дæр!»

Къæвда йын йæ дзыккутæ рахсы,
Иæ кæсæнмæ — цадмæ кæсы,
Йе стæй йын сæ дымгæ ныффасы
Иæ уæрæх, йæ рæсугъд фæзы.

Цæуы алкæм тынг хорз йæ хъуыддаг,
Иæ хæрзтæ йын, ацу, нымай.
У уалдзæг нæ чызгæн йæ мыггаг,
Иæ ном та — æмбисонды Май.

Ныфс ныи дæтты алы хъуыддаджы,
Фыдбылыз нæ уадзы æввахс
Хъæбатыр Октябыры руаджы
У махæй дæр алчи æдас!

Нæхицæй дæр хорз куыст фæдомы,
Нæ дарæг фæллой у, фæллой.
Цы зæххыл, цы хохы, цы комы
Нæ фæкæны кусæг йæ кой?

Æз дæр сисын уый кадæи нуазæи:
«Нæ хуыздæр, нæ фæндыйаг уай!»
Уæдæ, цæй, æгас цæуæнт азæи
Иæ фырттæ, сæ рæсугъд хо Май!

МАЙ

Уралмæ, Свердловскы облæстмæ — канд Урал æмæ Уæрæсейы Федерацийы нæ, фæлæ æппæт бæстæйы егъаудæр индустрион, культурон æмæ наукон центртæй нумæ балцæи мæнæи ис егъау практикон, политикон, стæй адæймаджы æгъдауæй ахадыидзинад. Хъуамæ уын фидарæй зæгъон, Уралы лыггæнинаг фарстатæ Советон паддзахады разамынды хорз кæй æмбарыиц.

Дыууæ хъуыддаджы бадомдтой æппæт хъуыддæгтæ фæстæмæ аргъæвын æмæ æртæ боны ссарын Свердловскмæ æрбацæуынæн, сымахимæ фембæлынæн. Махмæ хæццæ кæны, бирæ азты дæргъы чи сæвзæрд æмæ ныртæккæ царды, экономикæйы, политикæйы, социалон æмæ æндæр къабæзты цæхгæр фæзилæи къæпхæныл чи скарз, уыцы уавæрыл урайлæгты сагъæс. Уымæй дарддæр ма мах бахæццæ стæм рацарæзты ахæм къæпхæнмæ, ног стыр фæзылд аразын кæм бахъæудæи.

Нырмæ цыдæриддæр конд цыдис, уыдон сты тынг ахсджиаг, ахадгæ. Мах сымахимæ цæрæм, 1985 азы апрелы, рацарæзты политикæйы фыццаг санчъехтæ конд куы цыд, уæд кæм цардыстæм, уыимæ абаргæйæ, быитон æндæр бæстæйы. Мах фидарæй уырны — афтæ мæм кæсы, æмæ сымах уыимæ сразы уыдзыстут, — бæстæ никуыуал уыдæи, цы хуызæи уыд, ахæм. Æхсæнадон царды хуызтæ дæр, æппæт хъуыддæгты рæзт дæр раздæры хуызæи нал уыдзысты. Мæи тынг фидарæй уырны: адæм ныр нал сразы уыдзысты, раздæр куыд цардысты, афтæ цæрыныл.

Æхсæнады цы фарстатæ бамбырд, уыдонæи дзуаппытæ агургæ сты, йæ рæзты æмæ йæ ног кæныны фæндагыл размæ цæугæйæ, социалистон хæзнатыл, демократизацийыл, æхсæнады æппæт уавæр дæр парахат кæныны бындурыл, цæмæй адæймаг йæхи æнкъара хорз, улæфа сæрибарæй, йæ бон уа алцæйы тыххæй дæр зæрдиагæй ныхас кæныи, архайын, раст у, уый æвдисын, стæй иннæтæм хъусын.

Тæккæ ахсджиагдæр — мах адæммæ ис уыцы æмбарынад. Æхсæнадон зондахасты рæзт, рацарæзты æппæт хъуыддæгты парахат кæныи уæлдай тынгдæр райдыдтой XIX партконференцийы æмæ ССР Цæдисы адæмон депутаты фыццаг съездмæ цæттæ кæныны куыст. Æнтыстджыиæй ахицæи сты райдиан партион организацийы дзуапдæттæи-æвзарæи æмбырдтæ, районты конференцитæ. Тагъд уыдзысты партийы Орджоникидзейы горæты комитеты æмæ Цæгат Ирыстоны облæстон партион организацийы конференцитæ.

Парти у фæллойгæнæг адæмы разæнгардгæнæг æмæ социалон рæстдзинадмæ сидæг тых. Сæ уынаффæ æдзухдæр у иумæ, сты æмзонд, æмзæрдæ. Афтæ æнгом сæ кæныиц сæ прогрессивон, размæгæнæг тыхтæ. Сæ иудзинады ис сæ уæлахиз, фидæныл æууæнк. Уый нрдæй зыны партион дзуапдæттæи-æвзарæи æмбырды, конференцийы Коммунистон парти æмæ фæллойгæнæг адæмæи сæ фæндаг иу у æмæ сæ уыцы фæндагæй, уыцы иудзинадæй ницавæр тыхтæ фæнуварс кæндзысты. Парти æмæ адæмы иудзинад абон ирдæй равдисдзысты республикæйы сæйраг горæт Орджоникидзейы Ленины фæзы дзыллон митиг, куыстуæтты, кусæндæтты æмæ хæдзарæдты коллективон хъæлдзæг мадзæлттæ, маевкæтæ æмæ æндæртæ.

Ацы аby 1 Май бæрæггонд цæуы нæ цытджын бæстæйы Стыр Уæлахизы 45 азы бæрæгбоны агъоммæ. Цыппор фонды азы размæ Советон Цæдисы социализм аразæг адæм бæрзæйсаст фæкодтой хæрамхæссæг тых — фашизм, ферваезын дзы кодта æрмæст йæхи бæстæ нæ, фæлæ æппæт дуне дæр. Уый фадат радта фæллойгæнæг дзыллæты æмзæрдæдзинад сфидардæр кæныпæи, рынæй йæ бахъахъхъæдта.

Абон митиигты æмæ маевкæты, хъæлдзæг мадзæлтты цы ныхæстæ æмæ сидтытæ хъуысдзæи, уыдоны æхсæи арæхдæр уыдзысты рацарæзтыл, демократийыл, плюрализмыл, нæ адæмты иудзинадыл, сæ æнæхългæ Цæдисы æмæ сабырдзинады фæдыл. Дунейы фæллойгæнджыты æмзæрдæдзинады бæрæгбоп у ацы уалдзыгон рæсугъд бон. Уый фидардæр кæныиыл раззагдæр рæнхъыты сты советон адæм. Абоны бон ма уымæи уыдзæи ну æвдисæи.

Æгас цæуæд 1 Май — фæллойгæнджыты æмзæрдæдзинады бон! Уадз фидардæр кæнæд, уыцы æмзæрдæдзинад адæмты æхсæи!

УРАЛ: ЗÆРДÆДАРÆНТÆ

М. С. ГОРБАЧЕВЫ раныхас 1990 азы 26 апрелы Свердловскы облæсты фæллойгæнджытимæ фембæлды

Уралмæ, Свердловскы облæстмæ — канд Урал æмæ Уæрæсейы Федерацийы нæ, фæлæ æппæт бæстæйы егъаудæр индустрион, культурон æмæ наукон центртæй нумæ балцæи мæнæи ис егъау практикон, политикон, стæй адæймаджы æгъдауæй ахадыидзинад. Хъуамæ уын фидарæй зæгъон, Уралы лыггæнинаг фарстатæ Советон паддзахады разамынды хорз кæй æмбарыиц.

Дыууæ хъуыддаджы бадомдтой æппæт хъуыддæгтæ фæстæмæ аргъæвын æмæ æртæ боны ссарын Свердловскмæ æрбацæуынæн, сымахимæ фембæлынæн. Махмæ хæццæ кæны, бирæ азты дæргъы чи сæвзæрд æмæ ныртæккæ царды, экономикæйы, политикæйы, социалон æмæ æндæр къабæзты цæхгæр фæзилæи къæпхæныл чи скарз, уыцы уавæрыл урайлæгты сагъæс. Уымæй дарддæр ма мах бахæццæ стæм рацарæзты ахæм къæпхæнмæ, ног стыр фæзылд аразын кæм бахъæудæи.

Нырмæ цыдæриддæр конд цыдис, уыдон сты тынг ахсджиаг, ахадгæ. Мах сымахимæ цæрæм, 1985 азы апрелы, рацарæзты политикæйы фыццаг санчъехтæ конд куы цыд, уæд кæм цардыстæм, уыимæ абаргæйæ, быитон æндæр бæстæйы. Мах фидарæй уырны — афтæ мæм кæсы, æмæ сымах уыимæ сразы уыдзыстут, — бæстæ никуыуал уыдæи, цы хуызæи уыд, ахæм. Æхсæнадон царды хуызтæ дæр, æппæт хъуыддæгты рæзт дæр раздæры хуызæи нал уыдзысты. Мæи тынг фидарæй уырны: адæм ныр нал сразы уыдзысты, раздæр куыд цардысты, афтæ цæрыныл.

Æхсæнады цы фарстатæ бамбырд, уыдонæи дзуаппытæ агургæ сты, йæ рæзты æмæ йæ ног кæныны фæндагыл размæ цæугæйæ, социалистон хæзнатыл, демократизацийыл, æхсæнады æппæт уавæр дæр парахат кæныны бындурыл, цæмæй адæймаг йæхи æнкъара хорз, улæфа сæрибарæй, йæ бон уа алцæйы тыххæй дæр зæрдиагæй ныхас кæныи, архайын, раст у, уый æвдисын, стæй иннæтæм хъусын.

Тæккæ ахсджиагдæр — мах адæммæ ис уыцы æмбарынад. Æхсæнадон зондахасты рæзт, рацарæзты æппæт хъуыддæгты парахат кæныи уæлдай тынгдæр райдыдтой XIX партконференцийы æмæ ССР Цæдисы адæмон депутаты фыццаг съездмæ цæттæ кæныны куыст. Æнтыстджыиæй ахицæи сты райдиан партион организацийы дзуапдæттæи-æвзарæи æмбырдтæ, районты конференцитæ. Тагъд уыдзысты партийы Орджоникидзейы горæты комитеты æмæ Цæгат Ирыстоны облæстон партион организацийы конференцитæ.

Парти у фæллойгæнæг адæмы разæнгардгæнæг æмæ социалон рæстдзинадмæ сидæг тых. Сæ уынаффæ æдзухдæр у иумæ, сты æмзонд, æмзæрдæ. Афтæ æнгом сæ кæныиц сæ прогрессивон, размæгæнæг тыхтæ. Сæ иудзинады ис сæ уæлахиз, фидæныл æууæнк. Уый нрдæй зыны партион дзуапдæттæи-æвзарæи æмбырды, конференцийы Коммунистон парти æмæ фæллойгæнæг адæмæи сæ фæндаг иу у æмæ сæ уыцы фæндагæй, уыцы иудзинадæй ницавæр тыхтæ фæнуварс кæндзысты. Партн æмæ адæмы иудзинад абон ирдæй равдисдзысты республикæйы сæйраг горæт Орджоникидзейы Ленины фæзы дзыллон митиг, куыстуæтты, кусæндæтты æмæ хæдзарæдты коллективон хъæлдзæг мадзæлттæ, маевкæтæ æмæ æндæртæ.

Ацы аby 1 Май бæрæггонд цæуы нæ цытджын бæстæйы Стыр Уæлахизы 45 азы бæрæгбоны агъоммæ. Цыппор фонды азы размæ Советон Цæдисы социализм аразæг адæм бæрзæйсаст фæкодтой хæрамхæссæг тых — фашизм, ферваезын дзы кодта æрмæст йæхи бæстæ нæ, фæлæ æппæт дуне дæр. Уый фадат радта фæллойгæнæг дзыллæты æмзæрдæдзинад сфидардæр кæныпæи, рынæй йæ бахъахъхъæдта.

Абон митиигты æмæ маевкæты, хъæлдзæг мадзæлттæ цы ныхæстæ æмæ сидтытæ хъуысдзæи, уыдоны æхсæи арæхдæр уыдзысты рацарæзтыл, демократийыл, плюрализмыл, нæ адæмты иудзинадыл, сæ æнæхългæ Цæдисы æмæ сабырдзинады фæдыл. Дунейы фæллойгæнджыты æмзæрдæдзинады бæрæгбоп у ацы уалдзыгон рæсугъд бон. Уый фидардæр кæныиыл раззагдæр рæнхъыты сты советон адæм. Абоны бон ма уымæи уыдзæи ну æвдисæи.

Æгас цæуæд 1 Май — фæллойгæнджыты æмзæрдæдзинады бон! Уадз фидардæр кæнæд, уыцы æмзæрдæдзинад адæмты æхсæи!

Свердловскы облæсты фæллойгæнджытимæ фембæлды раныхасты æрмæг æрцыдис Горбачевы иумæ Политбюро ахсджиаг хъайтæ, ЦК-йы æппарат, ССР Цæдисы адæмон депутаты Свердловскы облæсты Советы, облæсты партион организацийы, профцæдисты, комсомолы æмæ æндæр общественон организацитæ, æмæ æхсæнадон фæзилæты хъайтæ.

Раныхасы фæстæ Горбачевы æмæ Политбюро ахсджиаг хъайтæ æмæ æндæртæ æрбацыдысты Свердловскы облæсты фæллойгæнджытимæ фембæлды.

Фембæлды æрмæг æрцыдис Свердловскы облæсты партион организацийы беритæ секретарь Ельцины Борисы фырт. Ельцин Борис Горбачевмæ æмæ Политбюро ахсджиаг хъайтæм

М. С. ГОРБАЧЕВЫ РАНЫХАС

(Райдайæн 1 фарсыл).

микон хъаруйы, стæй наукон æмæ хъахъхъæнынадон цæстæй кæсгæйæ. Фæлæ афтæ рауад, æмæ кæмдæрты уавæрты ælхъывдмæ гæсгæ, иннæ рæтты — рæзыд зонды кæнæ инвестицион политикæйы хæлдты, регионы рæзты стратеги раст нæ равзарыны фыдæй бирæ ист æрцыд Уралæй æппæт бæстæйы хæстæ сæххæст кæныны тыххæй. Егъау у урайлæгты, свердловскæгты хай Уæлахизмæ хæст кæй фехæлдта, уыцы хæдзарад йæ къæхтыл слæууын кæнынмæ, дунейы тыхты æмхуызондзинады фарста алыг кæнынмæ, советон адæмæн Уæлахизы историон фæстиуджытæ бахъахъхъæнынмæ.

Уый særдыл læууын кæнгæйæ, æз разы дæн ветерантæн арфæйы ныхæстимæ. Мах сын sæгъæм særдæбын бузныг. Уыдонæн ис ныртæккæ ам, махимæ уæвыны, мах кæуыл ныхас кæнæм æмæ лыгæнинаг кæй стæм, уыцы фарстатыл хъуыды кæныны бар. Уый у уыдоны sæхх, фæллой, туг æмæ хид, уый у уыдоны цард.

Басæттын хъæуы: стыр хæлдтытæ уагъд æрцыд Уралы районы рæзты. Ам бамбырд хъахъхъæнынадон, уæззау, химийы егъау промышленность. Уый зыны экологон уавæрыл. Фæлæ тæккæ сæйрагдæр сты алыхуызондзинæдтæ æмæ æнæраст хъуыддæтæ социалон къабазы. Хъуыды кæнын хъæуы, центры æмæ урайлæгтæн сæхи нумæйаг хъарутæй хъуыддаг куыд фæхуыздæрæнæн ис, уыл. Мæнмæ гæсгæ, сæйраг у парахатæй архайыны фадат уын раттын.

Мах læууæм тыng ахсджиаг уынаффæтæ саразыны æмæ сфидар кæныны къæпхæныл. Æз уынын, бирæты тыхсын кæны фарста: уый цы у, фæтагъддæр кæнын, экономикон рацарæзт фæтыхдзынддæр кæнын, базармæ рахизын? Адæмы алцыдæр зонын фæнды бæлвырд. Уæлдайдæр та уымæн, æмæ ныридæгæн мыхуыр уый фæдыл тыng стæрсынтæ кодта, хицауады, Президенты советы æххæст уынаффæ хаст цалынмæ арцæуа, уымæ нæ банхъæлмæ кæсгæйæ.

Хъуамæ sæгъон, мах særды кæй уыдис, уыцы хæс иуцасдæр сындæгдæр лыг кæнын. Фæлæ æркастыстæм, Н. И. Рыжков кæй тыххæй радзырдта, экономикæ фæнывылдæр кæныны хицауадон уыцы программæ сфидар кæныны æртæ-цыппар мæйы фæстæ цы хъуыддæтæ цæуы, уыдонмæ, æмæ бафиппайдтам, æвзарæм тырыдзинæдтæ кæй кæныны, бамбырдтам, æвзарæм æгæрон æмæ æгъдауон æххæстгонд кæй не 'рцыдысты В. И. Ленины нысантæ социалистон æхсæнадмæ цæуыны уагыл. Бирæ цыдæртæ хæлд, зыгъуыммæгонд æрцыд, цæф æрцыд партийæн йæхиыл дæр. Уым нс йæ бæллæх, адæм ын йæ размæ æвæрынц стыр домæнтæ.

Æрмæстдæр тыхджын партийæн у йæ бон фарста афтæ æвæрын. Хи ивгъуыд рæстæгæн партион, сыгъдæгзардæ цæстæй аргъ скæнын, амæйразмæйы фæлтæрты сгуыхтдзинæдтæ æмæ хъизæмæрттыл тутæ нæ кæнгæйæ. Уыцы нурæстæг фидарæй sæгъын, хъæддыхæй фендæрхуызон кæнын кæй хъæуы æхсæнад æмæ парти фæногдæр кæнын. Раст уыцы куыст кæнæм мах ныртæккæ.

Раздæры мадзæлттæй пайда кæнын кодта уымæ, æмæ парти йæхимæ иста оперативон уынаффæйады æппæт бартæ дæр, уымæ гæсгæ æвзæрст цыдысты кадртæ дæр. Афтæ архайдтой æппæт парторганизацитæ — райдайæнæй Центрон Комитеты онг. Æмæ ныртæккæ; Советты тых куы цæуы, сæхимæ ног бартæ, хæстæ æмæ бæрнондзинад куы исынц, иннæ институттæ, sæгъæм; экономикон тæ, кусын куы райдыдтой, уæд парти зынтæй агуры йæхи ног бынат уыцы æхсæнады.

Уый тыng зын хъуыддаг у, фыццаджыдæр, йæ рæстæджы хæдзарадон куысты бæлвырд бынæттæм чи 'рбацыд, уыцы кадртæм. Ныртæккæ хъæуынц ног уаг, ног зондахаст, фæзындтытæн аргъ кæнынмæ ног цæстæнгæстæ. Æз никуы сразы уыдзынæн; арф рацарæзты къæпхæныл ногæй «куырыдзауты ныхмæ тохы» фæндагыл æрлæууынмæ, знæтимæ тохы мадзæлттæй спайда кæнынмæ чи сиды' уыдонимæ. Бæллæх уыдзæн, мах адæймагуарзон æмæ æхсæнад фæногдæр кæныны арфæйаг нысанмæ цæуын куы райдайæм, пыл йæхи авджындзаумайы дуканийы куыд дардта, уыйау, уæд. Махмæ та кæйдæрты хъыдзы чындæуы, ис сæм комплекс, «зынгирвæзтæй тасдзинад». Мæ сæрдыл дæуы Стъаропольы край, иу сопхозы æнæхъæн мæй — алы бон дæр зынгирвæзт. Æппæт тыхтæ дæр сарæзтой æфсæнттæ агурынмæ, бафиппайдтой ну ладзыл, уый-иу ссыгъта мæкъуыл, стæй уæд иннæтимæ хуыссын æмæ цин кодта.

Политикæйы ахæм мадзæлттæ нæ хъæуынц. Аппараты хъæуынц социализмыл нуазынæн, адæмы сæрты рахызтыстæм, уырдыгæй никуы рацæудзыстæм. Æдзух афтæ нæ уайы, раст сты, закъон чи халы, уыдонмæ тызмæгдæр цæстæй кæсын хъæуы, sæгъгæ, мæн тыххæй sæрдыл лæууынгæнæг финпаинæгтæ дæр. Хъуамæ уæлахиз кæной демократон мадзæлттæ, æнæзакъон митæ нæ, фæлæ, Фæлæ къæхты хъæрмæ сæртæ къуырын куы райдайæм — бæстæ бабын кæндзыстæм.

Мах равзæрст зындæр у, фæлæ цæуын хъæуы афтæ. Афтæ мын куы фæзæгъынц: «Команды ратт штабтæ нынцæвыны тыххæй», — уæд æз дзуапп раттын: мах уын радтам барадон разæууæлтæ, демократи — лыг кæнут, æвзарут æмæ уæгъд кæнут, кæд хъæуы, уæд, æвæрут хъуыддаг хуыздæр зонджыты. Уый æвдисут, сымах раст кæй стут.

Афтæ мæм кæсы, æмæ ныртæккæ коммуннисттæ цыма фæсуры уавæрæй ирвæзынц, акъоппытæй стынц, архайын райдыдтой. Фæлæ уынмæ зонын, се 'хсæн кæй ис æрфæсмонгæнджытæ, партийæ чи цæуы. Бæллæх нæу, пайда бирæ кæмæй нæй, партимæ бынат скæныны зондимæ чи бацыд, ахæмтæ дзы кæд цæуынц, уæд. Тыхсын кæны — уый фæдыл ам уыдис фыстæджытæ, — партион рæнхъытæй хорз адæм дæр кæй цæуынц. Мæнмæ гæсгæ сæм хъæуы лæмбынæг байхъусын, хъуыддаг цæй мидæг ис, уый базонын. Сыгъдæгзардæ, хорз коммунисттыл рæстæгыл нæ ауæрдын. Æвæццæгæн æмæ уый абон у тæккæ сæйрагдæр. Партийы цыдæриддæр сыгъдæгæй ис, уый мах хъуамæ бахъахъхъæнæм æмæ æркæнæм съездмæ, цæмæй рахæссæм хъæугæ уынаффæтæ.

Делегаттæ æвзарынц коммунисттæ сæхæдæг комкоммæ дæле, уый та амоны афтæ, æмæ махмæ уыдзæн хæдбар зондыл хæст делегатты корпус. Æндæр нысхæстей дзургæйæ, уыдон парадон хъæстытæ нал сты, фæлæ у партион дзыллæты æцæг хицаудзинад. Уымæ гæсгæ мах цæуæм раст фæндагыл. Ацæудзыстæм съездты агъоммæйы кампаниийыл, парахат цыхасыл, съездæн йæхиуыл æмæ, уый мæ уырны фидарæй, бафтдзæн ныл ног тыхтæ, гæнæнтæ. Парти сæххæст кæндзæн политикон раздзæуæджы хæс. Уый тыххæй бирæ бакæнын хъæуы теоретикон æгъдауæй дæр, идеологон æгъдауæй дæр, уæлдайдæр та куысты уаг æмæ мадзæлтты, алы парторганиациты дæр демократон уаг сæвæрыныл. Ахсгионы æцæг кад кæмæн уыдис, ахæм адæмы райсын. Горкомы секретары мызд уыдис 200—350 сомы, шахтеры мызд та — 600—700 сомы. Мах та фæнды, цæмæй уый уа ахуыргонд, адæмимæ кусынмæ арæхсæг, æппæт коммунисттæ дæр кæуыл æууæндынц, ахæм секретарь. Фæлæ адæймаджы куыд æрбахуындæуа, кæд æмæ, йæ куыст ивгъæйæ, уымæн сæфы йæ мызды æмбис кæнæ æртыццаг хай?

Уыцы фарста лыг кæнгæйæ, мах бакодтам афтæ: фæкъаддæр кодтам ЦК-йы, Цæдисон республикæты Центрон Комитетты, горкомты, крайкомты аппарат, цы фæрæзтæ рауæгъд, уыдонæй та спайда кодтам куысты мызд фæфылдæр кæнынæн.

Советты дæр хъæуынц, адæм кæуыл æууæндынц, æнцойгæнæн кæуыл ис, ахæм зонаг специалисттæ. Науæд æцæгдæр рауайдзæн æнæкæрон митинг. Фæлæ кæмæн ис райсæн 180 кæнæ 150 сомыл? Гъе, уæдæ, æмбæлттæ, мах раст бакодтам. Уый нæ, фæлæ ма сæттын: æртæ хатты мæ æргом критикæ кодтой, уыцы фарста раздæр кæй нæ лыг кодтам, уый тыххæй. Гæнæн цас уыдис, уыйас ыл æз хæцыдтæн фæстæмæ, фæлæ фæстагмæ уæддæр бамбæрстон, хицаудзинады бартæ æмæ хæстæ ног хуызы уарынмæ кæй цæуæм, уымæ гæсгæ рахæссын хъæуы ахæм уынаффæ, уый. Нæ зонын, бауырнын уæ кодтон, æви нæ, фæлæ мæ цæстæнгас нæ ивын.

Раргом ма, нæ Советты бахизын кæмæй хъæуы, ноджыдæр иу ахæм тасдзинад. Районы кæнæ горæты Совет æнæнхъæлæджы æрбамбырд вæййы æмæ лыг кæны фарста, раст цыма ССР Цæдисы Сæйраг Совет у, уыйау. Ис Сæйраг Совет, ис адæмон депутатты Съезд, ис Президент, ис хицауад, алкæмæн дæр йæхи бартæ æмæ хæстæ. Республикæйы Сæйраг Советæн дæр, облæстæн, горæтæн дæр. Ам хъæуы æгъдау, Конституци халыны бар никæмæн ис. Куыд Президент, афтæ æз хъуыддаджы хъæддыхæй цæудзынæн. Конституци кæй нæ амоны, ncчи йæхицæн ахæм бартæ исыныл куы архайа, уæд.

Уæ бартæм гæсгæ — лыг кæнут; дзурут, уæ зæрдæмæ цы нæ цæуы, цавæр бартæ фæфылдæр кæныны æмбæлы, фарста æвæрут, куыд æмбæлы, афтæ. Махмæ цæуы демократон процесс, мах хъуыды кæнæм алцæуыл дæр — цавæр рæвардтытæ хъуамæ уа, куыд хъуамæ архайой. Фæлæ сæвæрыны, æфсæйнаг къухæй æгъдау сæвæрыны афон.

Иу дæр æмæ иннæ дæр нæ фидауы æцæг политикæимæ. Куыд уырыссаг, советон адæймаг æмæ куыд политикон архайæг, афтæ разы нæ дæн ахæм кæройнаг цæстæнгæстимæ. Уырыссаг æмæ нæ иннæ адæмты туджы бацыд, мах сæдæгай азты дæргъы кæмæ цыдыстæм æмæ Советон Социалистон Республикæты Цæдис кæй хонæм, уыцы егъау дуне æмбарын. Нæ федерацийы арф рацарæзтытæ æнæмæng хъæуынц, уый нымайæг национ политикæмæ гæсгæ фæногдæр кæныны хъуыддæгтæ цæудзысты УСФСР-йы дæр. Уырыссаг адæм, Уæрæсейы Федерацийы иннæ адæмтимæ нумæ иуцасдæр тыхсы иннæ республикæтимæ æмбастдзинæдты сæ республикæйы рæзтыл. Ахæм фарстатæ лыгæнгæ сты Уæрæсейы адæмты пайдайæн æмæ Цæдисы пайдайæн. Уæрæсеæгты særдæйыуаг хорз куы уа, уæд хорз уыдзæн æппæт иннæ адæмты særдæйыуаг дæр. Раст афтæ у иннæрдæм бастдзинад дæр. Афтæ мæм кæсы, æмæ уæрæсеæгтæ сæхæдæг дæр æмбарынц бæстæйы размæ сæ бæрнондзинад æмæ бынат, сæхи нæ фæиуварс кæндзысты сæ иугæнæг хæсæй.

Егъау хай бахастой уæрæсеæгтæ нæ бирæнацион, домбай паддзахады арæзтадмæ. Канд Октябры фæстæйы азты дæргъы нæ, фæлæ уыйразмæ фондзыссæдзгай азты дæргъы дæр уыдон равдыстой, кæй сæм ис иннæ адæмтæм хорз særдæйыуаджы, хæлар æнкъарæнты, нымайыны егъау æвæрæнтæ. Цæй æмæ ацы сахаты særдæйыуаджы фæдыл ма ацæуæм. Æндæрхуызон араздзыстæм нæ федераци, хъуыды кæндзыстæм фæногдæргонд Советон Социалистон Республикæты Цæдисыл. Фæногдæр кæныны хъуыды сæххæст кæныныæн цыдæриддæр ахъаз у, уыдæттæ пайда сты уæрæсеæгтæн дæр æмæ бæстæйы æппæт адæмтæн дæр. Архайын дæр уымæ гæсгæ хъæуы.

Ныр та — партийы тыххæй. В. И. Ленин æппындæр разы нæ кодта федерализмыл, læууыд, национ æмæ интернационалон бындуртæ æнæфæхицæнгæнгæ чи иу кæны, адæмы революцийы нысанты алыварс кæрæдзийыл чи бæтты, куыд ахæм нугæнæг тых, афтæ нумæйаг партийы фарс. Компартийы уыцы ахадындзинады тыххæй рохгæнæн нæй Уæрæсейы партион организациты дæр. Æппæт уыдæттыл иу æмæ дыууæ хатты лæмбынæг дæ партион ныхасы фарслæууæг. Æрмæстдæр ахæм мадзалæй ис принципиалон æгъдауæй æппæт фарстатæ дæр сбæрæг кæнын — теоретиконтæ æмæ политиконтæ, партион арæзтады æмæ идейонтæ — цы съезд уыдзæн, уымæ гæсгæ.

Экономикæйы æргом хъæуынæ аздахыны тыххæй фарстайæн дзуапп дæттæйæ, М. С. Горбачев бацамыдта, экономикон реформæ фæтыхджындæр кæныны фарстатыл ныхасы фæстæ уынаффæ хаст кæй æрцыдис хойраджы фарста Президентон советмæ æркæсынмæ рахæссыны тыххæй.

Уыдис фарста: «Чи зоны, æрцыд Президентон хицаудзинад сæвæрыны рæстæг?» Ахæм фæндæттæ, суанг домæнтæ дæр цæуы бирæ, афтæ дæр ма дзурынц: «Цæй, Михаил Сергейы фырт, мах дын Президенты бартæ радтам, ды та дзы пайда нæ кæныс». Президенты бартæ æз истон уымæн, цæмæй сæ æххæст кæнон бæрнондзинады æнкъарæнимæ, хицаудзинадæй хъазгæ ма кæнон, фæлæ, уæлдайдæр та мах хуызæн егъау паддзахады.

Мах цæудзыстæм федерацийы рæзты, ногдæр æй кæныны фæндагыл, æмæ, культурон, экономикон æмæ политикон хъуыддæгтæм цы хауы, уым дæр. Цæмæй цæдисон республикæтæн сæ бон архайын уа куыд хæдбар паддзахæдтæ, афтæ фæногдæргонд Цæдисы. Уынмæ барты иу хай æмбаргæйæ, бархийæ, баныхас кæныны бындурыл уыдон дæттынц центрæн. Уый та аразы, хъуыддаджы нывыл рæзты гæнæнтæ чи æвзæрын кæны, раст уыцы нумæйаг барадон, экономикон, политикон разæууæлтæ. Цæдисон базар саразын æмæ йын йæ ног къæпхæнмæ рахизын ноджы фидардæр кæндзæн нæ федераци.

Фыстæджытæй иу уыдис курдиат Гдлян æмæ Иановы хъуыддаджы тыххæй хи цæстæнгас sæгъыны фæдыл. Сымах бафиппайдтат, загъта М. С. Горбачев, æз кæй архайдтон уыцы хъуыддаджы фæдыл мæхи цæстæнгас нæ дзурыныл. кæд æмæ, уыдон куыд ронбæгъдæй архайынц, уый мах æххæнады æнæбыхсгæ у, уæддæр. Бирæ цæмæйдæрты уыдон раст сты, гæртæмттæ дæттын æмæ гæртæмттæ нсыны ныхмæ хъуыддаг кæй кодтой, уымæй. Гдляны къорд цы куыст бакодта, уый бындурыл ацыдысты бирæ тæрхонтæ, ахст, тæрхондонмæ лæвæрд æрцыдысты æмæ **ахæстоны бадынц стыр гæртамисджытæ.** Уыцы къорд **цы куыст кодта,** уый цæуы дарддæр. *Æмæ* хъуыддаг ахæццæ кæнын хъæуы кæронмæ. Сымах, æвæццæгæн, фехъуыстат, Сæйраг Советы сессийы бæрæггæнæнтæ, гæр-

ты тыхсын кæны фарста-
уыл цы у, фæтагълдæр кæ-
нын, экономикон рацарæзт
фæтыхджындæр кæнын, ба-
зармæ рахизын? Адæмы ал-
цыдæр зонын фæнды бæл-
вырд. Уæлдайдæр та уы-
мæн, æмæ ныридæгæн мы-
хуыр уыл фæдыл тынг стæр-
сынтæ кодта, хицауады,
Президентон советы æх-
хæст уынаффæ хаст цалын-
мæ æрцæуа. уымæ нæ бан-
хъæлмæ кæсгæйæ.

Хъуамæ зæгъон, мах зæр-
ды кæй уыдис, уыцы хæс
нуцæдæр сындæгдæр лыг
кæнын. Фæлæ æркастыс-
тæм. Н. И. Рыжков кæй
тыххæй радзырдта, экономи-
кæ фæнывылдæр кæныны
хицауадон уыцы программæ
сфидар кæнынæй æртæ-цып-
пар мæйы фæстæ цы хъуыд-
дæгтæ цæуы, уыдонмæ,
æмæ бафиппайдтам, æвзæр
тырнындзинæдтæ кæй кæ-
нынц лæмæгъдæр нæ, фæ-
лæ тыхджындæр. Æнхъæл-
мæ кæсæн нæй. 1992—1993
аз тæн цыдæриддæр нысан-
гонд цыдис, уыдон æххæст
кæнын райдайын хъæуы ныр-
тæккæ. Суанг ацы аз цы-
дæр аразын, базармæ ра-
хизыны сæйраг куыст та
ниназ æй фæстæмæ рапара-
хат кæнын.

Фæлæ уый, æхсæнады
размæ дзыллон информаци-
йы фæрæзтæ кæй сурæт бап-
пæрстой , «уыцы кæнгæ
схъндутыты терапи» нæ
уыдзæн. Стæй афтæ хъуы-
ды кæнын дæр не 'мбæлы. Уæв-
гæ, Польшæйы дæр афтæ
нæ кæнынц, кæд æмæ уым
æцæгæй пайда кæнынц кæн-
гæ схъндутыты мадзæлттæй,
уæддæр.

Мах паддзахады хуыздæны,
куыд вазыгджын, куыд
егъау у, афтæмæй махæн
афтæ архайын нæ бон нæу.
Уымæ гæсгæ фæндæттæ цæт-
тæгонд цæуынц финансон,
фæлхасадон базар банывыл
кæныны æмæ уыцы нурæс-
тæг куыстуæтты хæдзарадон
хæдбардзинадæн æууæлтæ
аразыны нысанимæ, нысан-
гонд цæуы базары æппæт
фæрæзтæм чи хауы — банк-
тæм, фиддонтæм, æфстауы
уагмæ — ахæм уынаффæтæ.
Стæй, кæй зæгъын æй хъæ-
уы, оптон, розницæйы, æл-
хæныны æргътæм, моно-
полийы ныхмæ арæзт за-
контæм. Æппæт уыдæттыл
æрцæудзæн хъуыдыгонд,
уæрст æрцæудзысты къæп-
хæнтæм гæсгæ. Тæккæ сæй-
рагдæр та, мах исты хуыз-
тыл куы 'рлæууæм, уæд сæ
æхсæнады раз æрныхас кæ-
нынмæ æрæвæрдзыстæм
фæллойадон коллективты
регионты.

ныны, не 'хсæнад фендæр-
хуызон кæныны æнтыстдзи-
нады тыххæй хъæуы фен-
дæрхуызонгонд, фæногдæр-
гонд парти дæр. Уый у Ле-
нинмæ гæсгæ. Цард цæуы
иврæ, æхсæнад хизы иу уа-
вæрæй иннæмæ. Ивгæ цæ-
уынц партийы ахадындзи-
над, хуызтæ, архайды ма-
дзæлттæ дæр. Уымæ гæсгæ
ныл кæд искæйы фæнды нæ
цæстмæ бадарын, мах ре-
визионистон хъуыддæгтыл
схецыдыстæм, дæсгай аз-
ты дæргъы большевиктæ цы
арæзтой, уыдон сафæм,
зæгъгæ, уæд уый нæ бам-
бæрста нæдæр большевизм,
нæдæр ленинизм, нæдæр
цард.

Партийыл скодтой зын рæ-
стæджытæ. Æмæ уый æм-
бæрстгонд у. Уый уыдис
командон - административон
уаджы астæуыхъæд, уым
кæй бавæрдтой, ахæм по-
литикон механизм, йæ нуар.
Уыцы уаг йæхæдæг та ма
бæлвырд къæпхæнтыл лæ-
вæрдта фæстиуджытæ, фæлæ
раджы банхсыд, уый нæ,
фæлæ ма сахсæнты хуызæн
дæр ссис.

Къух сисын хъæуы адми-
нистративон уагыл, уый
та амоны афтæ, æмæ пар-
тийæн йе 'рдзон, йæ райдай-
æны, Ленин ын кæй сны-
сан кодта, политикон раз-
дзæуæджы уыцы ахадындзи-
над раздахын. Ærмæстдæр
парламенты бынæттыл чи
тох кæны, парламентон уа-
джы ахæм парти нæ (уый у,
«Демократон платформæ»-
имæ нæ цæстæнгæстæ тынг-
дæр кæм хицæн кæныны,
уыцы сæйрагдæр фарстатæй
ну), фæлæ æхсæнады раз-
дзæуæг тыхы парти. Уымæ
гæсгæ, æндæрхуызон кæнгæ-
йæ, уый ну къабазæй дæр
нæ цæуы æмæ æхсæнады
раз æвæрдзæн йæ програм-
мон нысантæ, кæндзæн уы-
доны фарс агитаци, дзыллæ-
ты 'хсæн кусдзæн рацарæзт
размæ кæныны æмæ нæ со-
циалистон равзæрсты фарс
хæцыны тыххæй уæрæх фæн-
даг гом кæндзæн æхсæнад
фæногдæр кæнынæн.

Командон системæйы хор-
зæй цыдæриддæр конд æр-
цыд, уыдæттæ баст сты
партиимæ, æмæ дзы хæлд
цы рцыд, бæллæхæй дзы
цы уыд — уыдæттæ дæр.
Кæйдæрты фæнды, парти-
йы разамындæй мах цæмæ
æрцыдыстæм, æппæт уы-
дæттæ ныххахх кæнын. Раст
цыма 72 азы уæвгæ дæр нæ
уыдысты, раст цыма со-
ветон адæмы æнæхъæн
фæлтæртæ нæ цардысты,
ницы арæзтой, ахæм стыр
хæстæ æвæрыны фадат нын
йæ рæзт кæмæн æвæры, уы-
цы бæстæ цыма нæ сарæз-
той, уыйау. Мæнмæ гæсгæ,
мах хъуамæ уæм раст. Мах
хъуамæ æмбæлгæ аргъ скæ-
нæм, Октябры фæндагыл
парти цыдæриддæр сарæз-
спайда кæнынмæ чи сны
уыдонимæ. Бæллæх уыдзæн,
мах адæймагуарзон æмæ æх-
слæнад фæногдæр кæныны
арфæйаг нысанмæ цæуын
куы райдайæм, ныл йæхи
авджындзаумайы дуканийы
куыд дардта, уыйау, уæд,
Махмæ та кæйдæрты хъы-
дзы чындæуы, ис сæм ком-
плекс, «зынгсирвæзтæй тас-
дзинад». Мæ зæрдыл лæу-
уы Стъаранолы край, иу
сопхозы æнæхъæн мæй —
алы бон дæр зынгирвæзт.
Æппæт тыхтæ дæр сарæз-
той æфсæнттæ агурынмæ,
бафиппайдтой иу лæджы,
уый-иу ссыгъта мæкъуыл,
стæй уæд иннæтимæ хуыс-
сын æмæ цин кодта.

Политикæйы ахæм ма-
дзæлттæ нæ хъæуынц. Ап-
параты хъæуынц социализ-
мыл нузæрдион, адæммæ
хæстæг, ныфсджын, бæрнон
адæймæттæ. Уæлдай хъулон
митæн скæнын хъæуы кæ-
рон — закъон кæй снысан
кæна, уыдонæй фæстæмæ.
Хъæуы, цæмæй алы ран
дæр уæлахиз кæна Закъон,
æнæхъоладзинад нæ, фæлæ.
Мæнæ æз ам федтон плакат:
«Гдлян æмæ Иванов. Сæ фæ-
дыл та чи?» Уый амоны афтæ
æмæ уыцы адæмы зæрдæмæ
нæ цæуы, Сæйраг Советы
зынгонд фарстайыл ныхас
куыд цыдис, уый. Афтæмæй
йыл ныхас та цыдис Кон-
ституцимæ гæсгæ. Уый тæр-
хоны оргæнтæ æмæ прокура-
турæйы уæлдæр къæпхæн-
тæн сæхимæ кæй хауы, ны-
хас фыдракæндты хицаудзи-
нады уæлдæр къæпхæнты ми-
нæвæрттыархайдыл кæй
цыдис, уымæ гæсгæ мах загъ-
там: уадз æмæ хъуыддаг
равзарой Сæйраг Совет, де-
путаттæ, уымæн æмæ æп-
пæт уыдæттæ сты тынг ахс-
джиаг.

Зонут, стыр сæудæджерад
цæуы, адæм разы кæй не
сты, бирæ фарстатæ лыггонд
кæй не сты, уымæй. Ардыгæй—популизм дæр. Гуыми-
ры ныхасы тыххæй мын бахатыр кæнут, фæлæ уæлдæр
разамынд тыхджындæр чи
«ныддауа», уый «нæм у»
адæймаг. Хъыгагæн, ис,
уымæн ахъаз чи кæны, ахæм
адæймæттæ. Ис ахæм хуы-
зы сæудæджерад дæр: амæр-
зын, дам, хъæуы, фæстаг
дæсгай азты дæргъы раза-
мынды чи уыд, уыдоны се
'ппæты дæр. Уæвгæ, ахæм
«цагъдæй» райдыдта рево-
люци дæр, фæлæ уый фæстæ
фембæрстой, афтæ гæнæн
кæй нæй, райдыдтой хонын
хæстон командирты дæр, спе-
циалисттыдæр æмæ афтæ
дарддæр.

Закъон хъуамæ уа æп-
пæтæй уæлдæр! Фыдгæнæг
хъуамæ уа, кæм ын æмбæ-
лы, уым. Æдзæсгом, æнæ-
уагæн, хъуыддаг нæ зонæга-
уы хуызæн, аргъгонд хъуа-
мæ цæуа демократон фæрæз-
ты фæрцы. Науæд, цæй
мыхуыры æнæхъæн мæй —
æфтыуын. Афтæмæй мах
бабын кæндзыстæм, къа-
базы цы бамбырд, уыдæттæй
бирæ цыдæртæ. Уыцы
хъæздыг гæнæнтæй спайда
кæнын хъæуы, граждайнаг
къабазы, наукæйы, тынг
хорз фæлхасадон товартæ
уадзынæн хъæугæ вазыг-
джын продукци аразынæн.
Ам ис индустрион комплекс
адæймагимæ баст фарстатæ
лыг кæнынмæ фæцаразыны
егъаудæр æнæвнæлд гæнæн-
тæй ну.

Æз знон «Уралмаш»-ы
радтон фарста, ис дзы æви
нæ, цæрæнуатхъуаг чи 'йфы,
фæлæ сæ фатертæ бал-
хæнынмæ цæттæ чи у, ахæм
адæм æви нæ. Мæнмæ гæс-
гæ, мах афтæ куы кæник-
кам, уæд нæм цæрæнуæттæ
дæр хъахъхъæд цæуиккой
хуыздæр, бирæ бинонты цæ-
рæнуæтты фарстатæ дæр
лыггонд цæуиккой æнцондæ-
рæй.

Кусджытимæ ныхасы рæ-
стæг æмæ ам, мах фембæл-
ды, иу æмæ дыууæ хатты
кæй нæ загъдæуыд, уыцы
сæйраг ныхæстæй ну уыдис
ахæм: мах стæм куырдтæ,
урайлæгтæ, мах стæм ин-
дустри, æппæтæн дæттæм
мыхуыры æнæхъæн мæй —
æфтыуын. Афтæмæй мах
бабын кæндзыстæм, къа-
базы цы бамбырд, уыдæттæй
бирæ цыдæртæ. Уыцы
хъæздыг гæнæнтæй спайда
кæнын хъæуы, граждайнаг
къабазы, наукæйы, тынг
хорз фæлхасадон товартæ
уадзынæн хъæугæ вазыг-
джын продукци аразынæн.
Ам ис индустрион комплекс
адæймагимæ баст фарстатæ
лыг кæнынмæ фæцаразыны
егъаудæр æнæвнæлд гæнæн-
тæй ну.

Æз знон «Уралмаш»-ы
радтон фарста, ис дзы æви
нæ, цæрæнуатхъуаг чи 'йфы,
фæлæ сæ фатертæ бал-
хæнынмæ цæттæ чи у, ахæм
адæм æви нæ. Мæнмæ гæс-
гæ, мах афтæ куы кæник-
кам, уæд нæм цæрæнуæттæ
дæр хъахъхъæд цæуиккой
хуыздæр, бирæ бинонты цæ-
рæнуæтты фарстатæ дæр
лыггонд цæуиккой æнцондæ-
рæй.

Кусджытимæ ныхасы рæ-
стæг æмæ ам, мах фембæл-
ды, иу æмæ дыууæ хатты
кæй нæ загъдæуыд, уыцы
сæйраг ныхæстæй ну уыдис
ахæм: мах стæм куырдтæ,
урайлæгтæ, мах стæм ин-
дустри, æппæтæн дæттæм

Политикæйы ахæм ма-
дзæлттæ нæ хъæуынц. Ап-
параты хъæуынц социализ-
мыл нузæрдион, адæммæ
хæстæг, ныфсджын, бæрнон
адæймæттæ. Уæлдай хъулон
митæн скæнын хъæуы кæ-
рон — закъон кæй снысан
кæна, уыдонæй фæстæмæ.
Хъæуы, цæмæй алы ран
дæр уæлахиз кæна Закъон,
æнæхъоладзинад нæ, фæлæ.
Мæнæ æз ам федтон плакат:
«Гдлян æмæ Иванов. Сæ фæ-
дыл та чи?» Уый амоны афтæ
æмæ уыцы адæмы зæрдæмæ
нæ цæуы, Сæйраг Советы
зынгонд фарстайыл ныхас
куыд цыдис, уый. Афтæмæй
йыл ныхас та цыдис Кон-
ституцимæ гæсгæ. Уый тæр-
хоны оргæнтæ æмæ прокура-
турæйы уæлдæр къæпхæн-
тæн сæхимæ кæй хауы, ны-
хас фыдракæндты хицаудзи-
нады уæлдæр къæпхæнты ми-
нæвæрттыархайдыл кæй
цыдис, уымæ гæсгæ мах загъ-
там: уадз æмæ хъуыддаг
равзарой Сæйраг Совет, де-
путаттæ, уымæн æмæ æп-
пæт уыдæттæ сты тынг ахс-
джиаг.

Зонут, стыр сæудæджерад
цæуы, адæм разы кæй не
сты, бирæ фарстатæ лыггонд
кæй не сты, уымæй. Ардыгæй—популизм дæр. Гуыми-
ры ныхасы тыххæй мын бахатыр кæнут, фæлæ уæлдæр
разамынд тыхджындæр чи
«ныддауа», уый «нæм у»
адæймаг. Хъыгагæн, ис,
уымæн ахъаз чи кæны, ахæм
адæймæттæ. Ис ахæм хуы-
зы сæудæджерад дæр: амæр-
зын, дам, хъæуы, фæстаг
дæсгай азты дæргъы раза-
мынды чи уыд, уыдоны се
'ппæты дæр. Уæвгæ, ахæм
«цагъдæй» райдыдта рево-
люци дæр, фæлæ уый фæстæ
фембæрстой, афтæ гæнæн
кæй нæй, райдыдтой хонын
хæстон командирты дæр, спе-
циалисттыдæр æмæ афтæ
дарддæр.

Закъон хъуамæ уа æп-
пæтæй уæлдæр! Фыдгæнæг
хъуамæ уа, кæм ын æмбæ-
лы, уым. Æдзæсгом, æнæ-
уагæн, хъуыддаг нæ зонæга-
уы хуызæн, аргъгонд хъуа-
мæ цæуа демократон фæрæз-
ты фæрцы. Науæд, цæй

мыхуыры æнæхъæн мæй —
æфтыуын. Афтæмæй мах
бабын кæндзыстæм, къа-
базы цы бамбырд, уыдæттæй
бирæ цыдæртæ. Уыцы
хъæздыг гæнæнтæй спайда
кæнын хъæуы, граждайнаг
къабазы, наукæйы, тынг
хорз фæлхасадон товартæ
уадзынæн хъæугæ вазыг-
джын продукци аразынæн.
Ам ис индустрион комплекс
адæймагимæ баст фарстатæ
лыг кæнынмæ фæцаразыны
егъаудæр æнæвнæлд гæнæн-
тæй ну.

Æз знон «Уралмаш»-ы
радтон фарста, ис дзы æви
нæ, цæрæнуатхъуаг чи 'йфы,
фæлæ сæ фатертæ бал-
хæнынмæ цæттæ чи у, ахæм
адæм æви нæ. Мæнмæ гæс-
гæ, мах афтæ куы кæник-
кам, уæд нæм цæрæнуæттæ
дæр хъахъхъæд цæуиккой
хуыздæр, бирæ бинонты цæ-
рæнуæтты фарстатæ дæр
лыггонд цæуиккой æнцондæ-
рæй.

Кусджытимæ ныхасы рæ-
стæг æмæ ам, мах фембæл-
ды, иу æмæ дыууæ хатты
кæй нæ загъдæуыд, уыцы
сæйраг ныхæстæй ну уыдис
ахæм: мах стæм куырдтæ,
урайлæгтæ, мах стæм ин-
дустри, æппæтæн дæттæм

мыхуыры æнæхъæн мæй —
æфтыуын. Афтæмæй мах
бабын кæндзыстæм, къа-
базы цы бамбырд, уыдæттæй
бирæ цыдæртæ. Уыцы
хъæздыг гæнæнтæй спайда
кæнын хъæуы, граждайнаг
къабазы, наукæйы, тынг
хорз фæлхасадон товартæ
уадзынæн хъæугæ вазыг-
джын продукци аразынæн.
Ам ис индустрион комплекс
адæймагимæ баст фарстатæ
лыг кæнынмæ фæцаразыны
егъаудæр æнæвнæлд гæнæн-
тæй ну.

Æз знон «Уралмаш»-ы
радтон фарста, ис дзы æви
нæ, цæрæнуатхъуаг чи 'йфы,
фæлæ сæ фатертæ бал-
хæнынмæ цæттæ чи у, ахæм
адæм æви нæ. Мæнмæ гæс-
гæ, мах афтæ куы кæник-
кам, уæд нæм цæрæнуæттæ
дæр хъахъхъæд цæуиккой
хуыздæр, бирæ бинонты цæ-
рæнуæтты фарстатæ дæр
лыггонд цæуиккой æнцондæ-
рæй.

Кусджытимæ ныхасы рæ-
стæг æмæ ам, мах фембæл-
ды, иу æмæ дыууæ хатты
кæй нæ загъдæуыд, уыцы
сæйраг ныхæстæй ну уыдис
ахæм: мах стæм куырдтæ,
урайлæгтæ, мах стæм ин-
дустри, æппæтæн дæттæм

Фембæлды рæстæг М. С. Горбачев дзуаппытæ радта бирæ фарстатæн. Бирæтæ фæрсынц, загъта уый, нæ федерацийы тыххæй, Уæрæсейы æмæ Уæрæсейы Компартийы тыххæй. Чи зоны, мах сымахимæ цæрæм тæккæ вазыгджындæр дунейы. Æз дзурын нæ бирæнацион паддзахады тыххæй. Раздæр нымадтой, æппæт фарстатæ дæр лыггонд сты, æргом сæм тынг дарын хъæугæ дæр нæ кæны. Мæнмæ дæр рацарæзты фыццаг къæпхæнты æнæгуырысхойæ афтæ каст, æмæ ам стыр лыгæнинаг фарстатæ нæй. Не 'ппæт дæр афтæ хъомылгонд уыдыстæм. Уæлдайдæр та уыдис бирæ æндæр цъæхахстгæнаг фарстатæ. Фæлæ демократи æмæ æргомдзинады æууæлты райдыдта, стæй тынг тагъд, национ æгъдауæй ногæй сæвзæрыны хъуыддаг — уыцы æгъдаумæ гæсгæ нæ Федераци, Цæдисыл ралæууыд Ренессансы дуджы хуызæн. Принципиалон æгъдауæй стыр хорз ахадындзинад кæмæн нæ, уыцы хъуыддаг бирæ знантæ æрхаста нациты 'хсæн ахастдзинæдтæн, æвзæрын кæны стыр зындзинæдтæ. Фыццаджыдæр, фæхицæн уæвынмæ тырындзинад, национализм.

Мах сæмбæлдыстæм нациты 'хсæн ахастдзинæдтæ фæкарз уæвынмæ, быцæутимæ. Нутæ зæгъынц, уадз æмæ базгъæлæнтæ уа ацы «импери», иннæтæ — уæд кæдæм кæсынц Горбачев, разамынд, раджы, дам, уыдис алкæйы дæр йæ бынаты

ис адæмон депутатты Съезд, ис Президент, ис хицауад, алкæмæн дæр йæхи бартæ æмæ хæстæ. Республикæйы Сæйраг Советæн дæр, облæстæн, горæтæн дæр. Ам хъæуы æгъдау, Конституци халыны бар никæмæн ис. Куыд Президент, афтæ æз хъуыддаджы хъæддыхæй цæудзынæн, Конституци кæй нæ амоны, исчи йæхицæн ахæм бартæ исыныл куы архайа, уæд.

Уæ бартæм гæсгæ — лыг кæнут; дзурут, уæ зæрдæмæ цы нæ цæуы, цавæр бартæ фæфылдæр кæныны æмбæлы, фарста æвæрут, куыд æмбæлы, афтæ. Махмæ цæуы демократон процесс, мах хъуыды кæнæм алцæуыл дæр — цавæр рæвæрдтытæ хъуамæ уа, куыд хъуамæ архайой. Фæлæ Ленинграды куыд бакодтой, афтæ гæнæн нæй — амбырд сты æмæ абырстой телестуди исынмæ. Льювы та уынаффæ рахастой аргъуанты тыххæй. Уыдæттæ бынæттон Советты бартæм нæ хауынц. Ахæм уынаффæтæ цæудзысты ивд, ахæм заман нын зæрдиаг ныхас уыдзæн кæцыфæнды депутатимæ, кæцыфæнды Советимæ дæр.

* * *

Фембæлды рæстæг М. С. Горбачев дзуаппытæ радта бирæ фарстатæн. Бирæтæ фæрсынц, загъта уый, нæ федерацийы тыххæй, Уæрæсейы æмæ Уæрæсейы Компартийы тыххæй. Чи зоны, мах сымахимæ цæрæм тæккæ вазыгджындæр дунейы. Æз дзурын нæ бирæнацион паддзахады тыххæй. Раздæр нымадтой, æппæт фарстатæ дæр лыггонд сты, æргом сæм тынг дарын хъæугæ дæр нæ кæны. Мæнмæ дæр рацарæзты фыццаг къæпхæнты æнæгуырысхойæ афтæ каст, æмæ ам стыр лыгæнинаг фарстатæ нæй. Не 'ппæт дæр афтæ хъомылгонд уыдыстæм. Уæлдайдæр та уыдис бирæ æндæр цъæхахстгæнаг фарстатæ. Фæлæ демократи æмæ æргомдзинады æууæлты райдыдта, стæй тынг тагъд, национ æгъдауæй ногæй сæвзæрыны хъуыддаг — уыцы æгъдаумæ гæсгæ нæ Федераци, Цæдисыл ралæууыд Ренессансы дуджы хуызæн. Принципиалон æгъдауæй стыр хорз ахадындзинад кæмæн нæ, уыцы хъуыддаг бирæ знантæ æрхаста нациты 'хсæн ахастдзинæдтæн, æвзæрын кæны стыр зындзинæдтæ. Фыццаджыдæр, фæхицæн уæвынмæ тырындзинад, национализм.

Мах сæмбæлдыстæм нациты 'хсæн ахастдзинæдтæ фæкарз уæвынмæ, быцæутимæ. Нутæ зæгъынц, уадз æмæ базгъæлæнтæ уа ацы «импери», иннæтæ — уæд кæдæм кæсынц Горбачев, разамынд, раджы, дам, уыдис алкæйы дæр йæ бынаты

ис адæмон депутатты Съезд, ис Президент, ис хицауад, алкæмæн дæр йæхи бартæ æмæ хæстæ. Республикæйы Сæйраг Советæн дæр, облæстæн, горæтæн дæр. Ам хъæуы æгъдау, Конституци халыны бар никæмæн ис. Куыд Президент, афтæ æз хъуыддаджы хъæддыхæй цæудзынæн, Конституци кæй нæ амоны, исчи йæхицæн ахæм бартæ исыныл куы архайа, уæд.

Уæ бартæм гæсгæ — лыг кæнут; дзурут, уæ зæрдæмæ цы нæ цæуы, цавæр бартæ фæфылдæр кæныны æмбæлы, фарста æвæрут, куыд æмбæлы, афтæ. Махмæ цæуы демократон процесс, мах хъуыды кæнæм алцæуыл дæр — цавæр рæвæрдтытæ хъуамæ уа, куыд хъуамæ архайой. Фæлæ Ленинграды куыд бакодтой, афтæ гæнæн нæй — амбырд сты æмæ абырстой телестуди исынмæ. Льювы та уынаффæ рахастой аргъуанты тыххæй. Уыдæттæ бынæттон Советты бартæм нæ хауынц. Ахæм уынаффæтæ цæудзысты ивд, ахæм заман нын зæрдиаг ныхас уыдзæн кæцыфæнды депутатимæ, кæцыфæнды Советимæ дæр.

* * *

Фембæлды рæстæг М. С. Горбачев дзуаппытæ радта бирæ фарстатæн. Бирæтæ фæрсынц, загъта уый, нæ федерацийы тыххæй, Уæрæсейы æмæ Уæрæсейы Компартийы тыххæй. Чи зоны, мах сымахимæ цæрæм тæккæ вазыгджындæр дунейы. Æз дзурын нæ бирæнацион паддзахады тыххæй. Раздæр нымадтой, æппæт фарстатæ дæр лыггонд сты, æргом сæм тынг дарын хъæугæ дæр нæ кæны. Мæнмæ дæр рацарæзты фыццаг къæпхæнты æнæгуырысхойæ афтæ каст, æмæ ам стыр лыгæнинаг фарстатæ нæй. Не 'ппæт дæр афтæ хъомылгонд уыдыстæм. Уæлдайдæр та уыдис бирæ æндæр цъæхахстгæнаг фарстатæ. Фæлæ демократи æмæ æргомдзинады æууæлты райдыдта, стæй тынг тагъд, национ æгъдауæй ногæй сæвзæрыны хъуыддаг — уыцы æгъдаумæ гæсгæ нæ Федераци, Цæдисыл ралæууыд Ренессансы дуджы хуызæн. Принципиалон æгъдауæй стыр хорз ахадындзинад кæмæн нæ, уыцы хъуыддаг бирæ знантæ æрхаста нациты 'хсæн ахастдзинæдтæн, æвзæрын кæны стыр зындзинæдтæ. Фыццаджыдæр, фæхицæн уæвынмæ тырындзинад, национализм.

Мах сæмбæлдыстæм нациты 'хсæн ахастдзинæдтæ фæкарз уæвынмæ, быцæутимæ. Нутæ зæгъынц, уадз æмæ базгъæлæнтæ уа ацы «импери», иннæтæ — уæд кæдæм кæсынц Горбачев, разамынд, раджы, дам, уыдис алкæйы дæр йæ бынаты

Фæлæ ис, сразы уæвæн цæймæ нæй, æхæм хъуыддæгтæ дæр. Ахæм бæрнон, хъæддых, æнæбафидаугæ тох чи кæны, уыцы адæймæгтæ хъуамæ фидарæй лæууой закъоны бындурыл. Уыдон банкъардтой, адæмы кæй фæнды, сæ туг сын чи цъиры, уыдоны ныццæвын, æмæ, Робин Гудау, райдыдтой хъилæй æвзидын, закъоны бындурыл архайыны бæсты. Уый у бынтон нæбыхсгæ, уый хъæуы равзарын, кæронмæ йæ ахæццæ кæныны æмæалцыдæр йæ бынаты сæвæрын. Уый кæны Сæйраг Совет.

Фарста: «СЦКП-йы зæрды ис æви нæ æрыгон Советтæн дзыллон информацийы æмæ мыхуыры æрмæгæй æфтиæгты уæд та ну хай раттын, уыцы æрмæг æрæх СЦКП æмæ Советтæн нумæйагыл нымад куы цæуы?»

Ныртæккæ партион организациты ис партион фиддонтæ демократондæр уагыл уарыны зæрдæйыуаг, æвæрд цæуы стыр проценттæ дзы уыдоны бæрны уадзыны фæндон. Æвзæры партийы архайдæн фæрæзтæ дæттыны фарста. Уый цæрын райдайдзæн, æнæхъæн æхсæнад кæмæ сæ гæсгæ цæры, уыцы закъонтæм гæсгæ.

М. С. Горбачев бакаст фыстæг: «Адæм нал æууæндынц ныхæстæ æмæ уынаффæтыл, уыдон бæстæйы Президентмæ æнхъæлмæ кæсынц бæлвырд архайдмæ экономикон уавæр фæнывылдæр,

(Кæрон 3 фарсыл).

М. С. ГОРБАЧЕВЫ РАНЫХАС

(Кæрон. Райдайæн 1, 2 фæрстыл).

æгъдау фæхуыздæр æмæ хæдзарадон архайды æппæт къæпхæнтыл дæр бæрнондзинад фæфылдæр кæнынмæ. Президенты æвæрæнты уымæн исты цæттæгонд ис?»

Ис, уыдис дзуапп, фæлæ зæронд джиппытæм гæсгæ куы хъуыды кæнæм, уæд «хорз паддзахыл» алцæмæй дæр зæрдæ дарынæй ницы рауайдзæн. Мæ зæрды ис хъæддых архайд, фæлæ афтæ, цæмæй мах æмбаргæ кæрæдзи æмæ кæрæдзи фарс хæцæм, цæуæм иумæ. Фидарæй уын мæ бон зæгъын у, æз цы бартæ райстон, уыдонæй пайдагонд кæй æрцæудзæн æхсæнады æппæт хъуыддæгтæ дæр фæрæвдз кæнынæн.

М. С. Горбачев дзуаппытæ радта облæсты фæллойадон коллективты минæвæрттыбирæ æндæр фарстатæн дæр. Фембæлд ахаста цалдæр сахаты.

ССР Цæдисы Президенты балц Свердловскмæ æрхæццæ кæроннæ. Дыккаг бон æм æнхъæлмæ кастысты облæсты егъаудæр горæттæй иу — Дæллаг Тагилы.

Свердловскæгтæ зæрдæбын фæндараст загътой Михаил Сергейы фыртæн. Зæгъынц ын, цæмæй фидарæй цæуа нысангонд рацарæзтыты фæндагыл.

(СЦТА).

* * *

Рацарæзты карз лыгæнинаг фарстатыл æргом ныхас рауад ССР Цæдисы Президент, СЦКП-йы ЦК-йы Генералон секретарæн Дæллаг Тагилы фæллойгæнджытимæ фембæлды. Куыд хъусын кодтам, афтæмæй уый уыдис 27 апрелы Астæуккаг Уралы егъаудæр индустрион центртæй иуы Металлургты галуаны.

ССР Цæдисы Президенты æрбацыд у æнæферохгæнгæ цау алы тагилагæн дæр, загъта, фембæлд гом кæнгæйæ. СЦКП-йы Дæллаг Тагилы горкомы фыццаг секретарь С. Ф. Барков.

Дæллаг Тагилы экономикон-социалон уавæры тыххæй лæмбынæг радзырдта горæххæсткомы сæрдар В. А. Чердынцев.

Раныхас ма кодтой Уралвагонзаводы æндонтайынгæнæг В. В. Якушев, Дæллаг Тагилы металлургон комбинаты генералон директор Ю. С. Комратов, горæты æнæниздзинад хъахъхъæнынады хайады сæргълæууæг И. Н. Фасахов, 1-æм педагогон училищейы директор А. Н. Демина, хæсты ветеран А. И. Колбин, цехтæй иуы профцæдисон комитеты сæрдар В. В. Мальцев.

Фембæлды раныхас кодта ССР Цæдисы Президент М. С. Горбачев. Уый фæстæ дзуаппытæ радта фембæлды архайджыты фарстатæн.

Партийы горкомы фыццаг секретарь С. Ф. Барков йе 'мзæххонты номæй зæрдæбын арфæ ракодта М. С. Горбачевæн, фембæлды урайлæгты зæрдæ цæмæ 'хсайы, цæуыл цин кæнынц, сæ сагъæс цæуыл у, уыдæттæм æргом афтæ зæрдæбынæй кæй аздæхта, уый тыххæй.

(СЦТА).

НЫХАС ФÆЛКЦ-йы XXI СЪЕЗДЫ ДЕЛЕГАТТИМÆ

КУЫД ЦÆРЫС, ФÆСКОМЦÆДИС?

Цалдæр боны дæргъы — 17 апрелæй 19 апрелмæ — Мæскуыйы уазæгуат «Уæрæсе»-йы концерты залы бæрзонд къултæ арыдтой ФÆЛКЦ-йы XXI съезды делегатты хъæлæстæй. Уыдис дзы хъуыдыты, фæндæтты ныхмæвæрддзинад, къухы саразын цы нæ бафтыд, цы рæдыдтытæ æруагъдæуыд, уыдон кæрæдзи аххос кæныны, фæскомцæдисы, Советон Цæдисы Коммунистон партийы дарддæры хъысмæтыл мæт.

Фæскомцæдисы ныры уавæры, йæ бынат æхсæнады, йæ нысанты, СЦКП-имæ йæ ахастдзинæдты, йæ дунеон архайды, йæ мыхуыры æмæ æхцайы фæрæзты тыххæй съезды доклад скодта ФÆЛКЦ-йы ЦК-йы фыццаг секретарь Виктор Мироненко. Съезд сфидар кодта ФÆЛКЦ-йы ног Устав, Декларацы, СЦКП-йы ЦК-имæ æмæ бæстæйы æппæт коммунистæм сидт.

Цæгат Ирыстоны облæстон фæскомцæдисон организаци съездмæ делегаттæй арвыста ФÆЛКЦ-йы обкомы фыццаг секретарь Зæнджиаты Чермены, Мæздæджы районы совхоз «Украинæ»-йы механизатор Михаил Санькойы, Орджоникидзейы автотракторон электрон дзаумæтты заводы кусæг Сæбанты Юрийы, Беслæны æртыккæгæм астæуккаг скъолайы нулæндæгæм кълассы ахуыргæнинаг Таутиаты Тамарæйы. Съездмæ хуынд æрцыд СЦКП-йы Цæгат Ирыстоны обкомы инструктор, ФÆЛКЦ-йы обкомы раздæры фыццаг секретарь Хадыхъаты Азæмæт.

«Рæстдзинад»-ы уацхæссæг ТОЛПАРТЫ Сослан фембæлд съезды делегаттæ ЗÆНДЖИАТЫ Чермен æмæ СÆБАНТЫ Юрийæн, радта сæм цалдæр фарсты съезды куысты, йæ ныхаффæты ахадындзинады, фæсивæдон амалды фарстаты фæдыл.

— Фыццаджыдæр **бацæттæ нæ республикæйы фæскомцæдисон организаты куыстых?**

Чермен: Ныроджы уагзагъта Чермен. — Фæскомцæдисон архайды фæстаг аз ты, бæрæг æвæрд, зæгъгæ, адæймаг организацийæн у, нæ цæуы ганизацийы куысты нæ æмæ нæ æмæ ныхмæ æвæрдæн, æмæ æмæ æмæ

ФАЛКЦ-йы ЦК-йы фыццаг секретарь Виктор Мироненко. Съезд сфидар кодта ФАЛКЦ-йы ног Устав, Декларацийы, СЦКП-йы ЦК-мæ æмæ бæстæйы æппæт коммунисттæм сидт.

**Цæгат Ирыстоны облæстон фæскомцæдисон организаци съездмæ делегаттæй арвыста ФАЛКЦ-йы обкомы фыццаг секретарь Зæнджиаты Чермены, Мæздæджы районы совхоз «Украинæ»-йы механизатор Михаил Санькойы, Орджоникидзейы автотракторон электрон дзаумæтты заводы кусæг Сæбанты Юрийы, Бесланы æртыккæгæм астæуккаг скъолайы нулæндæсæм классы ахуыргæнинаг Таускъолайы нулæндæсæм классы ахуыргæнинаг Таускъолайы нулæндæсæм къласы ахуыргæнинаг Таускъолайы нулæндæсæм къласы ахуыргæнинаг Таускъолайы нулæндæсæм кълас

УАЛДЗÆГ У ÆВЗОНГДЗИНАД

Иу бинонтау цæрынц æмæ ахуыр кæныны Хæххон хъæууонхæдзарадон институты студенттæ. Уыдон та сты иæ бæстæйы алы адæмыхæттытæй. Институты разамынд сын аразы æмбæлгæ уавæртæ ахуыр кæнынæн æмæ фæллад уадзынæн. Студенттæ райгондæй æмбæлынц уалдзыгон бæрæгбоныл — 1-æм Майыл.

КЪАМЫ: экономикон факультеты 1-æм курсы студенттæ Хадизæт ЦУРОВА, ГÆЗЗАТЫ Аленæ, ЦОЦИТЫ Алан, Ларисæ БАЗЮК, ДЗАМПАТЫ Эльбрус, Ларисæ ЦИКЛАУРИ, Лейлæ ХОДОЧЕНКО æмæ СОХИТЫ Ларисæ.

Къам систа КЪÆБЫСТЫ Х.

КÆД? КÆМ? ЦЫ?

Æмзæрдæдзинады, амонды æмæ цины бæрæгбон — Фыццæгæм маймæ горæххæсткомы культурæйы хайад горæты фæллойгæнджытæн бацæттæ кодта сæрмагонд культурон программæ.

Культурæйы хæдзæртты, паркты, фæзты сæ аивадимæ адæмы базонгæ кæндысты дæсгай хихъæппæрисадон иъордтæ, ансамблтæ, артисттæ.

x x x

Фыццæгæм майы егъау бæрæгбон уыдзæнис Сæрибары фæзы. Уым адæмæн концерттæ ратдзысты паддзахадон ансамбль «Алан»-ы, Мыскалон театры æмæ паддзахадон филармонийы артисттæ. Уый фæстæ уыдзæнис фæсивæдон центр «Нарæ»-ы дискотекæ.

x x x

Боны кунæдæс сахаты Хетæгкаты Къостайы номыл фæлладуадзæн æмæ культурæйы парчы сæ арæхстдзинæдтæ æвдисдзысты Хетæгкаты Къостайы номыл Культурæйы хæдзары хихъæппæрисадон къорды, стæй Заводы поселочы культурæйы хæдзары хæдзæхуыр артисттæ. Ам уыдзæн ирон æрджыты æмæ кæфтыты изæр, архайдзысты дзы клуб «Хæлардзинад»-ы уæнттæ æмæ йæ фæллад уадзынимæ чи нæ бафыдзæуа, уыцы адæм. Бæрæгбон ахъисдзæн иæхæдтæм. Ци дзы арвай, уыдонæн бирæ уындæлæты къахынæн. Кæсут æмæ хъусут!

ФУТБОЛ

ÆХСЫЗГОН ХАБАР

Æндæрæбон æхсызгон хабар сыхъуыст горæт Краснодарæй. Уым Орджоникидзейы «Спартак» æмæ бынæттон «Кубань»-æн уыдис радон фембæлд футболæй ацы азы чемпионаты. Тыхджындæр разындысты спартаконтæ æмæ сæ фысымтыл фæуæлахиз сты 2:0 хыгъдмæ. Нæ лæппутæй сæ ныхмæ лæууæджы дуары пуртитæ бакъуырдтой Цхыртбаты Станислав æмæ Тедеты Бахва.

Уыцы бон фыццаг къорды иннæ командæты хъæзтытæ ахицæн сты афтæ: «Динамо» Сх. — «Котайк» — 1:0, «Зенит» — «Шинник» — 0:1, «Нефтчи» — «Геолог» — 6:0, «Нистру» — «Кузбасс» — 2:0, «Металлург» — «Локомотив» М. — 0:0, «Локомотив» Г. — «Кайрат» — 3:2, «Факел» — «Пахтакор» — 3:1.

6 æмæ 9 майы Спартак хъæздзæн йæхи фæзы Ленинграды «Зенит»-æмæ Бакуйы «Нефтчи»-имæ.

Командæты уавæр ныртæккæ

Командæтæ:	Ахъазыд:	Рамбылдта:	Æмдых:	Фæхæрд:	Пуртитæ:	Очкотæ:
1. «Металлург»	6	4	1	1	9—3	9
2. «Шинник»	5	3	2	0	6—1	8
3. «Динамо» Ст.	5	3	1	1	7—4	7
4. «Геолог»	5	3	1	1	6—6	7
5. «Нефтчи»	6	2	3	1	12—4	7
6. «Локомотив» М.	4	2	2	0	7—3	6
7. «Кайрат»	6	2	2	2	6—7	6
8. «Пахтакор»	6	2	2	2	9—10	6
9. «Нистру»	6	1	4	1	8—9	6
10. «Спартак»	4	2	1	1	6—2	5
11. «Факел»	5	2	1	2	7—5	5
12. «Динамо» Сх.	4	2	0	2	2—3	4
13. «Ростсельмаш»	5	1	2	2	6—3	4
14. «Котайк»	4	1	2	1	4—2	4
15. «Зенит»	5	1	2	2	3—4	4
16. «Таврия»	5	0	4	1	1—2	4
17. «Кубань»	6	1	1	4	2—12	3
18. «Тирас»	5	0	3	2	3—9	3
19. «Локомотив» Г.	5	1	1	3	5—10	2
20. «Кузбасс»	5	0	1	4	2—7	1

БАРДЖЫТЫ ЕРЫСТÆ

Горæт Стъараполы ахицæн сты УСФСР-йы профцæдисты бархи спортивон æхсæнады ерыстæ бæхыл бадыны спортмæй

Ерысты архайдтой Цæгат Ирыстоны барджытæ, дзæгæл спорты мастер Михаил Губарев та рацыд æхсæзæм бынатмæ.

УАЛДЗЫГОН БÆРÆГБОН

Нæ республикæйы фæллойгæнджытæ цæмæй спортмæ ты арæзт цæуыныц алыхуызон спортивон бæрæгбонтæ.

Спортивон бæрæгбон æрæджы уыдис Фæскомцæдисон парчы. Ам республикон ерыстæ цыдысты згъорынæй. Ерысты архайдтой 11 районы. Уыдонæй фыццаг бынатмæ. 204 очкоимæ, рацыд

ÆГЪУЫЗАРТЫ САУКУЫДЗ

Стъæлфæнтæ

ИСАТЫ МÆХÆМÆТЫ НЫХАС ИÆ КÆСТÆРТИМÆ

Æз куыд бирæ уарзын Иры дзыхъ!.. Æз афтæ бирæ уарзын Иры къуым æмæ йын мæ сæр нывонд фæуæд.

Афтæмæй та чидæртæ тауыс ауагътой, ирон, дам, нæу. Бафæрсут-ма уæдæ Лескены къуылдымтæе, æз бæгъæввадæй кæм фезгъордтон. Бафæрсут-ма фæсалджын рæгътæе, æз уæрыччыты кæм хызтон.

Бафæрсут...

Мæ алы туджы 'ртах, мæ алы сулæфт дæр ирон у. Уæдæе æз нæхимæе куы вæййын, уæд цæугæдон мæтъæл зарæг цæмæн райдайы! Нал мæ базоны, кæнæ мæ базоны æмæе мын мæ хурсыгъд буар æнуд бон куыд рæвдыдта, уый æрымысы...

Цал æвзаджы зоныи, цал æвзагыл сæмбæлдтæн — ирон ныхасæн дзы æмбал нæй. Мады гуыбынæй демæе цы 'взаг рахæссай — хæзнаты хæзнадæр, æппæты зынаргъдæр.

Мæ нымд кæстæр! Дæе сæрыл бæрзонддæр схæц æмæе зон: аланты нæртон туг згъоры дæе дадзинты. Згъоры æмæе кæд ахъаззаг фæцудыдтам, уæддæр æнкъарын: нæе фесæфдзыстæм. Къостайы хуызæттæе кæм гуыры, Иссæйы ном кæм нæры, Васойы фæллайттæе кæм ахуыр кæныныц, Балойы алæмæты хъæлæс æппæт дунейыл кæм азæлы, уыцы адæмæн мæгуырай тас нæу.

Æрыхъусын: лæг нæм нал ис. Ир лæг хъуг никуы уыди. Æмæе кæд ирон лæгæн йæе уд иснчи хордта, уæд ирæттæе — сæхæдæг. Иры дзыхъхъы райгуырд æмбисонд: мæсыг йæехи дурæй хæлы. Уый дзæгъæлы нæу. Æмæе фесæфæд уыцы стыр фыдæх нæе тугæй!

Дунесфæлдисæг! Кæрæдзи хæрынæй нæе бахиз, æлгъыстытæн сæе карздæр ирон адæмы ма фæуæд.

Ирон дæн, уый та, куы нал уон, уæд бамбардзыстут.

МÆХÆМÆТ МА 'ЗАГЪТА...

Къæсхуыр цæмæн дæе, фæрсыс! Куыст мын бирæе ис, рæстæг та — хæрзчысыл. Æмæе æфсæст куы вæййын, уæд кусын зын у. Æфсæстæй зонд фынæй кæны, ахсæн афтид куы вæййы, уæд та сæр хуыздæр кусы. Гъемæе, зæгъын, фæлтау зонд æппындзух кусæд, ахсæн та æнхъæлмæе кæсæд.

Ахæрынæй, дам, анхъæлмæе кæсын хуыздæр у...

ИУНÆДЖЫ КАТАЙ

Уататы Бибойæн.

Гъей, Хазбн, дыууæ доны астæу дæе мæлæт цæудзæнн!

Уыцы фын мæнг куы разындæид фæлтау. Куы разынданд, уæд. чи зоны, абон дæе нон нæе мысинккам.

Махмæе, ирæттæм, адæймаг куы нал фæцæры, уæд ын базонынц йæе дæргъ æмæе йæе уæрх. Йæе амæлæты фæстæе йын райдайынц кад кæныи.

Гъей, Хазбн, ну кæй не стæм, иннæнмæе нымайыс, мæе фендмæе дæе былы цъæрттæе хæрыс.

Мæен дунемæе чи рауагъта — араех дæм нæе ныццæуын хъæумæе, мин-мин сагъæсы мæе царды зилдухæнты баппæрстой.

Араех нæе цæуын, фæлæе нскуы му æехсгæе уад...

О, мæ бон, ингæнмæе куыд фæтæхстæг кæныс æмæе куыд æдых дæн

Мад... Дæуыл сау тугтæе чи фæмысыд æмæе рæстудзæй чи баззади...

Мад... Дæе хъæбулты хъæбултæе рæвдауыны бæсты куыдзы læппынтæе чи рæвдауы.

Мад... Цы дын кæнон — сахары бирæеуæладзыгон хæдзары му æехсæев чи нæе быхсы. Цы дын кæнон — хъæуæй чи фæиртæест æмæе хъæумæе фæндаг кæмæй ферох, стæй йæехи горæтаг дæр чи хоны...:

Мад... Фæрсыс та мæе: уæе хæдзарæн ныккæлынæй тас нæу!

Курыс та мæе: Сывæллæтты изæрыгæттыты æддæмæе ма уадз, æвзæргæнджытæе сараех сты.

Мад... Райсом мын нартхоры кæрдзын æмæе хуырх сæрвит.

Мад... Дæе ницæйаг фырт дæе йæе горæтаг хъарм фатеры æрымысыд.

Мад... Де 'хсыры хъуыртт мын хæлар уæд!..

ХЪАНÆМÆТ

Фыды æфсымæр...

Цалынмæе уæлæуыл уыдн, уæдмæе куыд хъал уыдтæн. Уæдмæе куыд никæуыл æрвæссыдтæн. Уæдмæе мæе удыл уæз куыд не 'нцадн.

Иу абонæй иннæе абонмæе ме 'рцыдмæе æнхъæлмæе каст. Æз та йæм араех нæе цыдтæн. Сахары бæстæе зæрдæе афтид кæны. Сахар тахгæе-уырауæе дуне у æмæе йæе ахæсты чи бахауы, уый мыггагмæе рынчынæй баззайы.

Баззадтæн æз дæр. Æмæе мæм йæе хъæлæс нал хъуыстн. Йæе фæлмæн. удылæмбæлæг хъæлæс. Зæрдæе кæмæе æрфæлмæн, зæрдæе лауызау кæм фæлдæхт, уыцы хъæлæс.

Мæе куырм фыды æфсымæр... Куыд ынаг уыдтæ, æз та абон дæр бирæе цыдæртæе куыд нæе -ма уынын...

Ехх, хъæумæе дæм-ну куы ныццыдтæн!

Нал дæм ныццæудзынæн. Тæрæе бæхæй ма мæм бæрæе сæрвыстай, фæлæе... Удегасæй ма дæе бæрæе ныййæфтон, æрмæст мæе нал базыдтай.

Мæе алцыуынаг куырм фыды æфсымæр! Цымæе мын цы фæдзæехстай дæе царды фæстаг бон!...

ХЪУЫДЫ

Цъæх-цъæхид æнгуз бæласæй бур сыфтæр ратахт æмæе æвзонг кæрдæджы цæстытыхаутыл æрхуыссыд.

Цымæе иннæе сыфтæрты разæй цæмæн базæронд! Сæе мæтæй! Сæе уæрзтæй!

Чи йын цы зоны...

Æвæццæгæн, адæм мумæе куыд нæе зæронд кæныныц, афтæе сыфтæртæе дæр. Чи рагацау басудзы, чи кæронмæе фæцæры. Чи цъæхæй сræгъæд вæййы, чи та зæры бонмæе цъæхæй баззайы.

КÆСУТ ÆМÆ ХЪУСУТ

ТЕЛЕУЫНЫНАД БЫНÆТТОН

БАСКАТЫ Б. Т.

Æнæнхъæлæджы амард Баскаты Барис (Бодзн) Тимофейы фырт, партийы, хæсты æмæе фæллойы ветеран

Баскаты Б. Т. райгуырд 1906 азы Садоны районы Ксурты хъæуы зæхкусæджы хæдзары. СЦКП-йы уæнг у 1930 азæй. Иæе фæллойадон фæндаг райдыдта хæрз æрыгонæй, дыууадæсаздзыдæй фыйяуæй куыста Ксурты.

1927 азы фæскомцæдисон путевкæмæе гæсгæе куыста Бакуйы нефтъæхæнты æмæе ахуыр кодта рабфакы. 1928 азы йæм фæсидтысты Советон Æфсадмæе. 1931 азы ацыд Белоруссимæе, уыд хайады командир, уый фæстæе та æрдæгэскадроны командир. 1936 азы каст фæцис лейтенантты курсытæе горæт Новочеркасскы. 1937 азы ивд æрцыд горæт Мæздæгмæе Цæгат Кавказы Æфсæддон округжы национ кавказаг бригады 126-æм кавалерион полкъмæе.

1941 азы Баскаты Б. Т. — Цæгат Кавказы Æфсæддон округжы 10-æм кавалерион дивизийы 19-æм кавалерион полчъы эскадроны командир.

Мæскуыйы бынмæе хæстыты рæстæг фæцæф, куы сдзæбæх, уæд та ахуыр кодта Фрунзейы номыл Академийы, каст æй фæцис æнтыстджынæй.

1942 азы июлæй службæе кодта резервы. 1942 азы октябры командæе кодта Тулæйы бархион полкъæн. 1943 азы, полчъы командир куы фæмард, уæд разамынд дæттын райдыдта Ныгуылæйнаг фронты 16-æм æфсады 766-æм топпæйæхсæг полкъæн. 1943 азы горæт Брянскы бынмæе тохты Баскаты Б. Т. фæцис уæззау цæф æмæе бахауд госпиталмæе.

Хæсты фæстæе Баскаты Б. Т. æфсæддон комиссараей куыста Кæсæн-Балхъары /АССР-йы горæт Калинатауы, уый фæстæе Алагиры, ардыгæй ацыд пенсийы дæр.

Фыдыбæстæйы Стыр хæсты рæстæг Баскаты Б. Т. ссис дæлбулкъон, райста Сырх Стъалыйы дыууæ ордены, Сырх Тырысайы дыууæ ордены, Фыдыбæстæйы хæсты 1 къæпхæны орден æмæе бирæ майдантæ.

Пенсийы уæвгæйæе дæр Баскаты Б. Т. зæрдиагай архайдта æхсæнадон дарды, кодта хъомыладон куыст æрыгæтты æхсæн.

Баскаты Барис Тимофейы фырты рухс ном кæддæриддæр цæрдæн йæе хæлæртæе æмæе хионты зæрдæты.

Æмбæлтты къорд.

Культурæйы хæдзæрттæ, паркты, фæзты сæ аивадимæ адæмы базонгæ кæндзысты дæсгай хихъæппæрисадон къордтæ, ансамблтæ, артисттæ.

х х х

Фыццаг æмбырдтæ майы егъау бæрæгбон уыдзæнис Сæрибары фæзы. Уым адæмæн концерттæ ратдзысты паддзахадон ансамбль «Алан»-ы, Музыкалон театры æмæ паддзахадон филармонийы артисттæ. Уый фæстæ уыдзæнис фæсивæдон центр «Нар»-ы дискотекæ.

х х х

Боны иуæндæс сахатыл Хетæгкаты Къостайы номыл фæлладуадзæн æмæ культурæйы паркы сæ арæхстдзинæдтæ æвдисдзысты Хетæгкаты Къостайы номыл Культурæйы хæдзары хихъæппæрисадон къорды, стæй Заводы поселочы культурæйы хæдзары хæдахуыр артисттæ. Ам уыдзæн ирон æрджыты æмæ кæфтыты изæр. архайдзысты дзы клуб «Хæлардзинад»-ы уæнгтæ æмæ йæ фæллад уадзынмæ чи æрбацæуа, уыцы адæм. Бæрæгбон аххæсдзæн æнафонтæм. Чи дзы архайа, уыдоны бæрны уыдзысты къамисæн киосктæ, буфеттæ, хинрхæфсæн дзаумæттæ.

* * *

Хъæлдзæг æмæ мидисджын программæ Фыццаг æмбырдмæ бацæттæ кодтой Металлургты культурæйы æмæ техникæйы галуаны кусджытæ. Ам боны 11 сахатыл уыдзæнис Цæгат Кавказы хæххон-металлургон институты вокалон-инструментон ансамблы концерт. Адæмы зæрдæтæ сæ аивадæй барухс кæндзысты паддзахадон филармонийы æмæ музыкалон театры артисттæ. Ам ма концерт ратдзæнис ансамбль «Суадон», стæй Сомихы клуб «Наири»-йы хихъæппæрисадон къорд.

* * *

Культурæйы галуан «Электрон»-ы дæр Фыццаг æмбырдмæ майы бæрæгбон райдайдзæнис боны иуæндæс сахатæй. Бæрæгбон байгом уыдзæнис Культурæйы артдзæсты хихъæппæрисадон къордты концертæй, уый фæстæ адæмы сæ аивадимæ базонгæ кæндзысты Музыкалон театры артисттæ æмæ Æфсæнвæндаджы культурæйы хæдзары вокалон-инструментон ансамбль. Ам 17 сахатыл райдайдзæнис фæсивæдон центр «Нар»-ы дискотекæ.

* * *

Жуковскийы номыл сабиты парчы рæзгæ фæлтæрæн сæ аивад æвдисдзысты горæты Ногдзауты хæдзæрттæ хихъæппæрисадон къордтæ, стæй Орджоникидзейы аивæдты училищейы суинаг артисттæ.

	Ам	Р	Æ	Ф	Пу	О
1. «Металлург»	6	4	1	1	9—3	9
2. «Шинник»	5	3	2	0	6—1	8
3. «Динамо» Ст.	5	3	1	1	7—4	7
4. «Геолог»	5	3	1	1	6—6	7
5. «Нефтчи»	6	2	3	1	12—4	7
6. «Локомотив» М.	4	2	2	0	7—3	6
7. «Кайрат»	6	2	2	2	6—7	6
8. «Пахтакор»	6	2	2	2	9—10	6
9. «Нистру»	6	1	4	1	8—9	6
10. «Спартак»	4	2	1	1	6—2	5
11. «Факел»	5	2	1	2	7—5	5
12. «Динамо» Сх.	4	2	0	2	2—3	4
13. «Ростсельмаш»	5	1	2	2	6—3	4
14. «Котайк»	4	1	2	1	4—2	4
15. «Зенит»	5	1	2	2	3—4	4
16. «Таврия»	5	0	4	1	1—2	4
17. «Кубань»	6	1	1	4	2—12	3
18. «Тирас»	5	0	3	2	3—9	3
19. «Локомотив» Г.	5	1	1	3	5—10	2
20. «Кузбасс»	5	0	1	4	2—7	1

6 æмæ 9 майы Спартак хъæздзæн йæхи фæзы Ленинграды «Зенит»-æмæ Бакуйы «Нефтчи»-имæ.

БАРДЖЫТЫ ЕРЫСТÆ

Горæт Стъараполы ахицæн сты УСФСР-йы профцæдисты бархи спортивон æхсæнады ерыстæ бæхыл бадыны спортæй

Ерысты архайдтой Цæгат Ирыстоны барджытæ дæр, æмæ равдыстой хорз арæхстдзинæдтæ. 36 барæджы 'хсæн фæндзæм бынат бацахста спорты мастер Инна Загризенко, дунеон къласы спорты мастер Михаил Губарев та рацыд æхсæзæм бынатмæ.

УАЛДЗЫГОН БÆРÆГБОН

Нæ республикæйы фæллойгæнджытæ цæмæй спортмæ æмæ физкультурæмæ се 'ргом фылдæр аздахой, уый тыххæй Цæгат Ирыстоны Физкультурæ æмæ спорты паддзахадон комитеты хъæппæрисæй ацы уалдзыгон бон ты арæзт цæуынц алыхуызон спортивон бæрæгбæттæ.

Спортивон бæрæгбон æрæджы уыдис Фæскомцæдисон парчы. Ам республикон ерыстæ цыдысты згъорынæй. Ерысты архайдтой 11 районы. Уыдонæй фыццаг бынатмæ, 204 очкоимæ, рацыд Ленины районы командæ, дыккаг æмæ æртыккаг бынæттæ бацахстой Мæздæджы æмæ Горæтгæрон районты командæтæ.

Г. ВАСИЛЬЧЕНКО.

ДЗЫРДБЫД

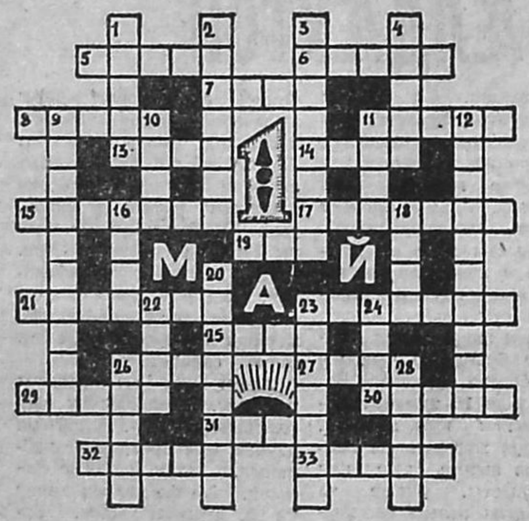

Фæрсырдæм: 5. Халæарты хуым. 6. Къостайы æмдзæвгæ. 7. Хъæу Дайраны комы. 8. Хъодзаты Æхсары чиныг. 11. Ног хæстæг, къабаз. 13. «..:фыйау пыхсы дæр ары йæ фосы фæд» (Къоста). 14. Секъайы æмдзæвгæ. 15. Суар. 17. Цæрæн хæдзары хай. 19. Афæдзы мæйтæй иу. 21. Санаты арæзт цæуынц алыхуызон спортивон бæрæгбæттæ.

Спортивон бæрæгбон æрæджы уыдис Фæскомцæдисон парчы. Ам республикон ерыстæ цыдысты згъорынæй. Ерысты архайдтой 11 районы. Уыдонæй фыццаг бынатмæ, 204 очкоимæ, рацыд Ленины районы командæ, дыккаг æмæ æртыккаг бынæттæ бацахстой Мæздæджы æмæ Горæтгæрон районты командæтæ.

Г. ВАСИЛЬЧЕНКО.

ДЗЫРДБЫД

Фæрсырдæм: 5. Халæарты хуым. 6. Къостайы æмдзæвгæ. 7. Хъæу Дайраны комы. 8. Хъодзаты Æхсары чиныг. 11. Ног хæстæг, къабаз. 13. «..:фыйау пыхсы дæр ары йæ фосы фæд» (Къоста). 14. Секъайы æмдзæвгæ. 15. Суар. 17. Цæрæн хæдзары хай. 19. Афæдзы мæйтæй иу. 21. Санаты арæзт цæуынц алыхуызон спортивон бæрæгбæттæ.

Афæдзы афон. 3. Горæт Казахстаны. 4. Бæласы мыггаг. 9. Брытъиаты Елбыдыхъойы пьесæ «Уæрæседзау»-ы архайæг. 10. Советон кинорежиссер. 1. Хæдзарон фос. 12. Музыкалон инструмент. 16. Нымæц. 18. Сырды мыггаг. 20. Хъæлдзæг, цины рæстæг. 22. Хъæдын мигънæн. 24. Бакаст, сурæт, хуыз. 26. Цæрæн бынат амонæн. 28. Хинæйдзаг, фæлтой.

Сарæзта йæ
БАДРИАТЫ Никъала.

ДЗУАППЫТÆ

28 апрелы номыры мыхуыргонд дзырдбыдæн.

1. «Хæлæг». 2. Тæфхъæд. 3. Цæвæг. 4. Хæрæг. 5. Æрзæт. 6. Æрдæг. 7. Æхсæрæт. 8. Æхсæв: 9. Æхх. 10. Цæд. 11. Кæсæг. 12. Гæбæт. 13. Сæмæн. 14. Хæфс. 15. Гæн. 16. Бæх. 17. «Хæст». 18. Фæрæт. 19. Фæтæг. 20. Тæхæг. 21. «Сæрд». 22. Тъæр. 23. Нæлхæ. 24. Æрх. 25. Лæц. 26. Тæгæр. 27. Æхсæвæр. 28. Мæхæмæт. 29. Кæф. 30. Лæсæн. 31. Тæтæр. 32. Сæлæф. 33. «Дæрæн». 34. Æфсæр. 35. Æфцæг. 36. «Хæс».

Баззадтæн æз дæр. Æмæ мæм йæ хъæлæс нал хъуысти. Йæ фæлмæн, удмæнбæлæт хъæлæс. Зæрдæ мæмæ æрфæлмæн, зæрдæ лауызау кæм фæлдæхт, уыцы хъæлæс.

Мæ куырм фыды æфсымæр... Куыд уынаг уыдтæ, æз та абон дæр бирæ цыдæртæ куыд нæ -ма уынын...

Ехх, хъæумæ дæм-ку куы нæццыдтæн!

Нал дæм нæццæудзынæн. Тæрæ бæхæй ма мæм бæрæг сæрыстай, фæлæ... Удæгасæй ма дæ бæрæг ныййæфтон, æрмæст мæ нал базыдтай.

Мæ алцыуынаг куырм фыды æфсымæр! Цымæ мын цы фæдзæхстай дæ царды фæстаг бон!...

ИУНÆДЖЫ КАТАЙ

Уататы Бибойæн.

Гъей, Хазби, дыууæ доны астæу дæ мæлæт цæудзæнн!

Уыцы фын мæнг куы разындаид фæлтау. Куы разындаид, уæд. чи зоны, абон дæ ном нæ мысиккам.

Махмæ, ирæттæм, адæймаг куы нал фæцæры, уæд ын базонынц йæ дæргъ æмæ йæ уæрх. Йæ амæлæты фæстæ йын райдайынц кад кæнын.

Гъей, Хазби, ну кæй не стæм, нигæнмæ дæр уый тыххæй бацыдтæ. Цымæ цæмæн рахастам уыцы стыр сахъат мады гуыбынæй! Нæ ну йæ хъару, йæ зонды фæрцы уæлдæр куы ссæуы, уæд ын лæмæгъдæртæ йæ сæр фæхойынц, басæттынц æй. Уæйгуытыл фæуæлахиз ваййы, фæлæ йæ дзиглотæ бахæрынц.

Гъей, Бибо, цыма дæуæн та кæм уыдзæн дæ мæлæт! Саргъы гоппыл, æвæ дæ мæтæйдзаг уаты! Искæй фæсдуар, æвæ Ирыстыл-...

Мæ-гъа, нæ зоныи...

Гъей, Бибо, цымæ кæм уыдзæн нæ мæлæт!

Махæн дæр дыууæ доны астæу!

КÆРДЗЫН

Хъæуæй горæтмæ кæрдзын схастой. Нартхоры кæрдзын. Сабитæ йыл сæхи атигъ кодтой. Хъæбæр, дам, у, стæй æнад. Мæнæн та мæ хурхы уадындзты цыдæр цæнд ныббадти. Дзурын нал фæразын, цæссытæ мигъбастæй æнцайынц зæрдæйы уидæгтыл.

Кæрдзын... Куыд никæй уал хъæуы æмæ куыд æнæкæрон адджын у адæймагæн. Кæрдзын æмæ пысырайы æууæрцъ. Кæрдзын æхсыры ссæндæгимæ. Хъарм кæрдзын мисынимæ.

Кæрдзын..: Мах Ирыстæй дунетæм чи рауагъта.

Кæрдзын... Кæд дæуу кæй нал хæрæм, нæ ирон туг дæр уымæн слæмæгъ!

Кæрдзын... Дæуу кæй нал хæрæм, кæрæдзи дæр уымæн нал æмбарæм!

Кæрдзын. Хъарм нартхоры кæрдзын...

МАД

Мæн цардмæ чи радта — афонмæ та мын хъæуæй горæтмæ мæ къахдзæфтæ

ХЪУЫДЫ

Цъæх-цъæхид æнгуз бæласæй бур сыфтæр ратахт æмæ æвзонг кæрдæджы цæстытхаутыл æрхуыссыд.

Цымæ нинæ сыфтæрты разæй цæмæн базæроид! Сæ мæтæй! Сæ уарзтæй!

Чи йын цы зоны...

Æвæццæгæн, адæм иумæ куыд нæ зæроид кæнынц, афтæ сыфтæртæ дæр. Чи рагацау басудзы, чи кæроимæ фæцæры. Чи цъæхæй сræгъæд ваййы, чи та зæры бонмæ цъæхæй баззайы.

Абон райсомæй цъæх æнгузæй ну бур сыфтæр фæхъуыди...

РУДЗЫНГÆЙ КÆСГÆЙÆ

Æдде-ме 'взонгад мидæгæй — мæ зæроид.

Рудзынг — æвзонг дуне æмæ зæроид дуне чи ну кæны.

Рудзынг — азты тæраз.

Æвзонгæй рудзынгæй ницы хуызы кастаин. Æвзонгæй мæ тъæбæртт уынджы хъæбæртыл тæлфыдаид.

Зæроидæй... Цæй зæроид дæн ныpма. Фæлæ мæ фыццагау мæ къах уынгмæ нал хæссы. Ныр мын рудзынгæй уынгмæ кæсын цыдæр æнкъард-æхсызгон уысм дæттыт.

Кæсын æмæ уынын. Уартæ мæ хуызæн бурдзалыг фезгъоры. Дæлæ уый карæнæй та чызджытæм кæсын райдыдтон.

Уартæ... Далæ

Рудзынгæй кæсгæйæ мæ азты фæд мæ ныхыл зыны. Уынгæй мæ чи уыны, уыдонæй мæм ну дæр нæ хæлæг кæны...

ЧИ?

Федтон дæ, федтон. Фыдуындæй, зæроидæй, лæмæгъæй.

Бирæ бонтæ, бирæ азты фæстæ сæмбæлдыстæм.

Кæддæр дæ уындмæ куыд радтæн, уымæй ницыуал баззад. Ницыуал. Æппындæр ницыуал. Æмæ дæ кæй ницыуал баззад, уымæй ды нæ — æз æфсæрмы кодтон.

Ды нæ — æз уыдтæн къæмдзæстыг, катайаг. Ау, æз уыдтæн аххосджын! Æви ды! Æви æз! Æви ды!

Æви!...

КÆСУТ ÆМÆ ХЪУСУТ

ТЕЛЕУЫНЫНАД БЫНÆТТОН ПРОГРАММÆ

1 МАЙ
ДЫЦЦÆГ

18.00 — «Игра с неизвестным». Аивадон киноныв. 19.25 — «Орджоникидзейы куы фæзарынц». Киноныв-концерт. 19.50 — «Тинка — Паутинка». Мульткиноныв. 20.00 — Ирыстон абон. Информацион - публицистикон программæйы сæрмагонд рауагъд фæллойгæнджыты æмзæрдæдзинады Дунеон Бон — 1 Майы кадæн Цæгат Ирыстоны. 21.00 — ЦТ.

Редактор
ХЪЕСАТЫ В.

Газет «Рæстдзинад»-ы, журнал «Мах дуджы» редакциты кусджытæ æмæ Цæгат Ирыстоны Фысджыты цæдисы правлени хъыгагæрдæйæ тæфæрфæс кæнынц ССР Цæдисы Фысджыты цæдисы уæнг поэт Джыгкайты Шамилæн, йæ мад

НИФА

кæй амард, уый тыххæй.

Æмбæлттæ кърорд.

362015 — ЦИАССР,
г. Орджоникидзе,
Тбилисы уынг, 98.
«Мыхуыры хæдзар»

Телефонтæ:
- Редактор — 5-46-36, 5-45-27.
- Ред. хæдивджытæ — 5-55-89, 5-35-87.
- Бæрнон секретарь — 5-44-37.
- Бæрнон сек. хæдивджытæ — 5-46-39.

ХАЙÆДТÆ:
- Партион-идеологон куыст 5-45-36, 5-35-88.
- Советон куыст æмæ барад — 5-44-19, 5-35-88.
- Индустрион-экономикон — 5-45-31.
- Агропромышленнон — 5-37-97, 5-45-16.
- Культурæ, ахуырад, наукæ — 5-53-74, 5-44-33.
- Спорт, информаци — 5-35-92, 5-53-72.
- Писмоты, социалон рæзт — 5-44-57 5-63-19.
- Къамисæг, нывгæнæг — 5-56-50
- Тæлмацгæнæг — 5-63-19.
- Корректортæ — 5-67-03.
- Изæрон редакци — 5-35-71.
- Бухгалтери — 5-36-68.

Газет цæуы афæдз 250 хатты, къуыри та — фондз хатты.
Индекс — 53901.
3

ЕИ 01905.
Бæрзонд мыхуыр.
1,86 мыхуырон сыфы.
Тираж — 23.500
Заказ № 244

СЦКП-йы Цæгат Ирыстоны обкомы рауагъдады типографи.
362015, г. Орджоникидзе, Тбилисы уынг, 98.